

Defensionis fide.

minz, ad augendos mihi animos
quibus Catholicam fidem fortius
tuear atq; defendā potius valeār. Il
lud autem cōfirmare possum, me
equiore animo ferre mendacia &
obtrectationes eorum, quā lau
des, quibus huius cōtrouersie ini
tio mihi magis, quā reliquis mei
ordinis hominibus in patria no
stra blandiebantur futurum sperā
tes, ut aut me in suas partes trahe
rent, aut illum animi ardorē, quo
eōū impugnabamus errorem, re
stringerent, aut certe, ut hoc mo
do minus cauti quī eorum artibus
dolosq; non intelligerent, me in
sua calliditate transire persuaderent.

Mihi verò, qui facili quid sibi
huiusmodi laudes vellent intelli
gē, ea magis inspicere ant, quā
eorum obtrectationes atq; mēda
cia vnquē ante fuerant. Agebant
enim isti eodē modo quod olim
Hannibal, ut Fabij Maximi fidem
popu

Capitulum. XV. 279

phetas esse persuasisent. Ego verò
cū liquido sciam illos de me mē
tiri, cū me ventris causa maiorum
nostrorum fidem predicare, tueri
que dicunt, quantumuis se veridi
cos, ac probos esse iactitent: ijs ta
men fidē habere nulla ratione pos
sum. Quid in mea mente agatur,
ego melius, quam illi scio. Sed for
tas se parum est, ut eos quum deme
talia iactitarunt sciam esse menti
tos, nisi id etiam alijs probauero
perspicueq; mōstrauero. Illud igitur
memoria tenēdum est, omnes
homines, qui benē mētiri studēt,
aliqua veritatis specie mēdaria sua
vestire oportere. Alioqui omne
mēdatū sua spōe vanescit, ac de
fluit. Ista verò mēdaria, adedā aper
ta ac nuda sunt, vehementer, ut mi
rer esse quēquam, qui ijs credendū
puret. Vētris causā veritatis patro
ciniū me suscepisse dicūt. Quis tan
te auctoritati audeat repugnare?
Immo

C 20
r 2

hereticos
veridicos
non esse
ex se ipso
auctor cog
nouit.

Mendax
quid face
re consue
uit.

Defensionis fidei.

Immo verò, q̄s Gastrolatras istos
& ventris animalia non miretur?
Qui vt ventrem secū carnibus Lu-
porū more distenderēt, omnes Ec-
clesiæ leges, abiecto illius suauissi-
mo iugo ruperunt, omnia iuravio-
larūt, ij (si deo placet) de v̄llo homi-
ne aliquid huiusmodi audēt f̄n-
gere? Sed v̄tri nostrū v̄tris causam
doceāt, ac prædicēt, nū ego qui cer-
tis diebus iuxta sacrosāctas matris
Ecclesiæ Romane leges à carnibus
abstinendū esse dicens, vt caro quæ
cōtra spiritū militat, castigetur, &
in spiritus seruitutem redigatur s̄-
pi? ipse ieiuno, & intra animi cir-
culū non solū aliquot diebus, verū
etiā perpetuis mētib? abesu carnū
abstinēdo, āna duersarij quomō mo-
do nō ieiunāt, sed etiā nullo die ne-
q; quadragesimæ neq; vigiliarū ne-
q; veneris ieiunādū, aut a carnib?
abstinēdū esse pronunciant aliorū
esto iudiciū an obscurū est, v̄tri no-
strum

*Ad gal. 5.
3. Cor. 9.*

*Quod he
reici v̄-
tri causa
concionē
tur osten-
diur.*

119877

DE RECTO

VSV DIVITIARVM, LIB. I.

auctore Petro Lopez de Montoya,
Xerifano Canonico.

MADRID
Excudebat Guillelmus Drouy Typogra-
phus, Anno. 1580.

EL Consejo Real cometio la Vista deste libro al Padre Maestro Fray Fernando del Castillo, y por auersele ofrecido la jornada para Portugal, no le pudo ver todo, y assi el supremo Consejo, voluio a encomendalle al Padre Maestro Fray Lorenzo de Villa Vincencio, y por esta causa se ponen enrambras las censuras de sus Paternidades.

DEl libro de recto vsu, contemptuq; diuitiaru, que compuso el Canonigo Motta, yo no he podido leer mas que algunas hojas. Estas me parecen de muy raro ingenio, doctrina, y erudicion, y creo que sera muy bien recebido todo, porque el auctor procede en lo poco que he visto, muy para desleerlo leer, y aproucharse de su doctrina. En Madrid a. 21. de Deziembre de. 1578.

Fray Fernando
del Castillo.

A 3

YQ

Yo he visto este libro, que compuso el maestro Pedro Lopez de Mōtoya, Canonigo de Xerez de la frōtera, intitulado de recto vsu diuitiarū en lengua Latina, y hallo q̄ es catholica toda la doctrina que contiene, y de mucha utilidad para todos los q̄ la leyeren, el argumēto del dicho libro va proseguido con singular ingenio y doctrina, acompañada de muchas cosas muy curiosas, y de gran fruto. Y así me parece q̄ se puede imprimir para edificacion de todos los q̄ la leyeren. En sant Philippe de Madrid vltimo de Diziembre de. 1580.

Fray Lorenzo de Villavincencio.

EL

EL REY.

OR QUANTO POR parte de vos el Maestro Pedro Lopez de Montoya, Canonigo de la sancta yglesia de Xerez de la frontera, nos a sido fecha relacion, que vos auades compuesto vn libro, intitulado de recto vsu diuitiarum, en lengua Latina, de que hizistes presentacion y porque era vtil y prouechoso para la republica nos suplicas vos mādassemos dar licēcia para lo poder imprimir, y priuilegio por veynte años, o como la nuestra merced fuesse. Lo qual visto por los del nuestro Consejo. y como por su mandado se hizieron las diligencias, que la pragmática por nos nueuamente fecha sobre la impresion de los libros dispone, e por es hazerbierry merced, fue acordado, q̄ deuamos mandar dar esta nuestra cedula para vos en la dicha razō, e nos tuuimos lo por bien. Y por la presente vos damos licencia y facultad, para que por tiempo de diez años primeros siguientes, que corren, y se cuente desde el dia de la fecha d̄ nuestra cedula, vos • qu'en vuestro poder ouiere, y no otra persona

A 3 fona

persona alguna podays imprimir, y veder el dicho libro, que de suso se haze mención. E por la presente damos licencia y facultad a qualquier Impresor destos nuestros Reynos, q̄ vos, nóbraredes, para que por esta vez le pueda imprimir, con que despues de impresso, antes que se venda lo tragays al nuestro Consejo, juntamente con el original, que en el se vio, que va rubricado y firmado al cabo de Pedro del Marmol nuestro Escriuano de Camara, de los que en el nuestro Consejo residen, para que se corrija cō el, y se tasse el precio que por cada volumen ouieredes de auer. Y mandamos, que durante el dicho tiempo persona alguna sin vuestra licēcia no le pueda imprimir, ni vender, so pena, que el que lo imprimiere, o vendiere, aya perdido, y pierda qualesquier libros y moldes que del tuuiere, o vdiere en estos nuestros Reynos, e mas incurra en pena de cinquenta mil maravedis por cada vez que lo contrario hiziere. La qual dicha pena sea la tercera parte para el juez que lo sentenciare, y la otra tercera parte para la persona que lo denunciare, y la otra tercera parte para nuestra Camara. Y mandamos a los del nuestro Consejo, Presidentes, e Oydores de las nuestras Audiencias

cias, Alcaldes, Alguaziles de la nuestra casa, Corte, y Chancillerias, y a todos los Corregidores, Asistentes, y Governadores, Alcaldes mayores, e ordinarios, e otros juezes, e justicias qualesquier de todas las ciudades, villas, e lugares de los nuestros Reynos y señorios, assi de los que agora son, como a los q̄ seran de aqui adelante, que vos guarden y cumplan esta nuestra cedula y merced, que assi vos hazemos, y contra el tenor, y forma della, y de lo en ella contenido vos no vayā, ni passien, ni consientan yr, ni passar por alguna manera, so pena de la nuestra merced, y de diez mil maravedis para la nuestra Camara. Fecha en el Pardo, a. 14. dias del mes de Enero de, 1579. años.

YO EL REY.

Por mandado de su Magestad.
Antonio de
Erasso.

A A ELEN

✂ Elenchus capitū
LIBRI DE RECTO
usu diuitiarum.

Cap. 1. Quantopere voluerit
Deus diuitiarū cupiditatē ex
hominū mentibus euellere.

Cap. 2. Quid significet mysticē
parcemīū illud: Facilius est ca-
melū trāsire per foramē acus,
quā diuitē intrare in regnū
cēlorum.

Cap.

Cap. 3. An nomine acus significetur porta aliqua ciuitatis Hierosolymorum.

Cap. 4. An nomen cameli significet funem, aut rudentem.

Cap. 5. Vera, & literalis interpretatio illius parcemīj: Facilius est camelum transire per foramen acus. &c.

Cap. 6. Grauis difficultas, quę in surgit ex literalī hac interpretatione parcemīs.

Cap. 7. Quā malē audiant diuites, atq; diuitiā tam in sacris literis, quā apud Ethnicos, & profanos auctores.

Cap. 8. Si tot insunt diuitijs mala, qui fieri potuit, vt sancti illi patres veteris legis, & in lege

A 5 gra-

gratiæ multi etiam Reges, &
Principes ditissimi ingressi sint
regna cælorum.

Cap. 9. Quid sibi velint sacræ
scripturæ, & sancti Doctores,
cum in diuitias inuehuntur.

Cap. 10. An Abraham, Isaac, Ia-
cob, & cæteri sancti ditissimi
in tanta diuitiarum affluentia
diuites fuerint?

Cap. 11. De hospitalitate, & de
referenda gratia hospitibus.

Cap. 12. Laudabilis, & antiqua
cõsuetudo excipiendi hospites.

Cap. 13. Quid maximè illustret
nobilium domos, quis primò
domum edificauerit, & qua ra-
tione inductus id fecit?

Cap. 14. Quàm sint stulti, qui in
ædifican-

edificandis magnis domibus,
& cæsum, & atatè consumunt.

Cap. 15. Quis modus seruandus
sit in excipiendis hospitibus.

Cap. 16. Qui sint diuites, quibus
cæleste regnum interdicitur.

Cap. 17. Conuitia, & scommata
Ethnicorum in auaros, & su-
perbos diuites.

Cap. 18. Qui fieri possit, vt came-
lus ingrediatur per foramen
acus, & huiusmodi diuites re-
gna cælorum.

Cap. 19. Quàm sit difficile diuitia-
rum cupiditatem ex hominũ
mentibus euellere.

Cap. 20. Primum documentum
ad extirpandam ex animo hãc
cupiditatem.

Cap.

- Cap. 21. Secundo documēto pro-
ponuntur incommoda, quæ
ex diuitijs insurgunt.
- Cap. 22. Quid maximè excitet di-
uitiarum sitim.
- Cap. 23. Veram gloriam non pa-
rari diuitijs.
- Ca. 24. Corporis voluptatib⁹ nul-
li minus fruūtur, quàm diuites.
- Cap. 25. Diuitiæ adeò fallaces,
vt in maxima necessitate pos-
sessori suōs deserant.
- Cap. 26. Brevis epilogus.
- Cap. 27. Quàm sint stulti, qui pro
incerto, & ignoto hærede lo-
cupletando certos, & inexhau-
stos labores suscipiunt.
- Cap. 28. Quantum peccetur ho-
die à parentibus, qui dū amplā
hære-

- hæreditatem filijs parāt, rectā
eorum educationē negligunt.
- Cap. 29. Homines non verè ap-
petunt has diuitias, in quas ta-
men cæci, & amentes ferūtur:
- Cap. 30. In quo sitæ sint diuitiæ,
quas hominum animi arden-
ter expetunt.
- Cap. 31. Quis sit optimus modus
augendi, & asseruādi diuitias,
& euident argumentum con-
tra auaros diuites.
- Cap. 32. Quàm sint deplorandī
diuites, in maxima etiam af-
fluentia diuitiarum.
- Cap. 33. Quàm improba impio-
rum diuitum cupiditas, quàm
brevis, quàm vana felicitas.
- Cap. 34. Proponitur, & dissolui-
tur

tur grauis illa querela sanctorum patrum, ob terrenam felicitatem diuitum.

Cap. 35. Salubre cōsiliū tā his qui diuitijs abundāt, quā his, qui egestate, & inopia premūtur.

Cap. 36. Quā vanus sit eorum timor, qui ne census exhauriatur, nihil egenis largiuntur.

Cap. 37. Liberalis elargitio exhaurit peccata, cēsū verò tātum abest, vt minuat, quin potius magnis cumulis augeat.

Cap. 38. Nulli magis indigent, quā auari diuites.

Cap. 39. Cur eleemosyna confertur semini, aut plantæ in pingui plantatæ solo.

Cap. 40. Quā sit quaestiosa, quā

quā ab omni periculo aliena eleemosynæ vsura.

Cap. 41. Cur in die nouissimo solis eleemosynæ operibus celeste regnum tribatur, cū aliarum etiam virtutū opera sint pernecessaria.

Cap. 42. Cur eleemosyna confertur grano sinapis, & quā sit eius vis admiranda.

Cap. 43. Quā sint accusandi diuites, qui hanc diuinam virtutem negligunt.

Cap. 44. An qui filijs thesaurizāt teneantur eleemosynæ præcepto, sicut Episcopi, & Canonici, & alij ecclesiastico ordine insigniti.

Cap. 45. Exempla Iob, Tobie, & S. Pau-

S. Paulæ sanctissimæ, & nobilissimæ.

Cap. 46. Quāto supplicio digna sit immanitas diuitum, qui equos, & canes in tantis delicijs alunt, & pauperum miseria non tanguntur.

Cap. 47. Breuis peroratio.

Cap. 48. Aurea mediocritas omnibus diuitijs securior, & præstantior.

Cap. 49. Quis modus seruandus sit his, qui diuitiarum sarcina graues, ad caeleste regnū aspirant, & intrare contendunt.

Cap. 50. Quantopere cauere debeant diuites, ne nimis sint morosi in perferatāda vita, & moribus pauperum.

ILLV-

ILLVSTRIS-
simo, atque excellen-

risimo Principi D. Ioāni Stunica, & Requiescens, Principi de Pietra presia, militia.

D. Iacobi Magistro, Neapolitano

Proregi, & generali Duci

Magister Petrus Lopez de Montoya

per de Montoya

S. P. D.

(.?.)

OSTQVAM BENEFICIO tuo cōsequutus sum (Princeps præclarissime) vt à sanctissimo Gregorio. XIII. maximo, atq; nūquā satis laudato Pōtifice Xeresanę ecclesię Canonicus de-

B signarer

signarer, id mihi præcipuè curan-
dū censui, vt quod tu, & magnus
ille Dux, frater tuus. D. Ludoui-
cus Requesens, pro vestra beni-
gnitate de meis, in sanctis lite-
ris studijs eidem. P. Max. retuli-
stis, quantum mihi fas esset testi-
monio aliquo comprobarē: nul-
lum autē aptius visum fuit, quàm
si in lucem proferrem, aliqua ex
his, quæ apud me erant cōpressa,
etsi in communem vsum elabora-
ta. Inter quæ erat parvus hic liber
de recto vsu diuitiarum, quem cū
D. Petro Fajardo, Marchioni de
los Velez, neptis tuæ præclarissi-
mo, & sapientissimo viro misissē,
tam benignè, tã grato animo sus-
cepit, vt nihil ci iucundius acci-
dere

10
dere posse dixerit: quàm si talium
librorum lectione, veluti quoti-
diano pabulo frui liceret. Tanti
viri, aliorūq; doctissimorū testi-
monio accēsus, adductus sum, vt
citius quàm instituerā libellum
diuulgare, quē tuæ excellētiæ di-
care cōstitui. Primū, vt me cōtra
inuidorū insidias munirē: deinde,
vt hoc ingenij munere (exiguo il-
lo quidem, sed à nō exiguo in te
amore profecto) animū erga te
meū declararē, tū etiā, quia nihil
mihi videtur aptius, quàm librū,
de recto vsu diuitiarū ei viro di-
care, qui in maxīma diuitiarū af-
fluentia veras animi diuitias co-
lit, & omnia hæc externa ad ani-
mum transfert. Neq; enim tu ex

eorum numero es, qui tempora-
les diuitias, aut animi dotes, qui-
bus abundas, ad plausum populi
referunt, & ex inanissimis rebus
gloriam aucupantes, misera am-
bitione distringuntur, sed cū om-
niū virtutū ornamētis circūfluas,
tāta morū gravitate præditus es,
vt non solū prudētissimi, ac potē-
tissimi Regis Philippi, sed omniū
etiam consensu dignus iudicaris,
cui maximarum rerum gubernā-
cula demandentur. Qui natus (vt
omnes norūt) parente prudentissi-
mo, & sãcto, & seверо, atq; in aula
inuiētissimi Imperatoris Caroli
Quinti educatus, ita mores, & in-
stituta eximij illius parētistui im-
bibisti, vt quēadmodum catholi-
cus,

11
cus, & potentissimus Rex Philip-
pus parentis tui doctrina instru-
ctus, amplitudinis Regiæ decus,
& ornamentū euasit: ita tu tuis si-
milibus tanquā veræ nobilitatis
exēplar præluxisti. Compertū est
enim te ab adolescētia hoc robo-
re animi, hac indole virtutis, ac cō-
tinētia fuisse, vt respueres omnes
voluptates, quæ iuuenilē ætatem
tanto pere infestant, atq; sollicitāt,
nihilq; expectādum iudicaueris,
nisi quod esset cum laude, & ho-
nestate coniunctum. Qualem te
verò in legatione apud Pōtifices
maximos Pium. V. & Gregoriū
gesseris? quid opus est dicere?
Testis est amor, quo sanctissimi
Pōtifices te prosequuti sūt. Testis
B 3 ipsa

ipsa vrbs, quæ humanitatem tuâ
simul cum grauitate cõiunctam
& diligit, & admiratur. Quare
non minus felices habendi Nea-
politani quæ Ducẽ, & Proregẽ
nacti sunt, quã erant futura Flan-
driarum opulētissimę prouincię,
si magnus ille Dux frater tuus Lu-
douicus superstes esset, eiusq; pra-
dectia, & cõsilio diutius regeretur,
sed quãdo fœcũda criminibus se-
cula obstiterũt: quominus (quod
erat in votis omnium) admirãda
illius viri virtus Belgorũ res mœ-
stas, & labẽtes erigeret, aliarumq;
gentiũ populos, longẽ, latẽq; dif-
fusos, in officio contineret, gratu-
landũ est maximẽ Neapolitanis,
vt sibi ipsi de hac felicitate gratu-
lantur.

17
lantur, quòd te eximie pruden-
tiæ virum eximis illius Ducis fra-
trem regni Proregem, istiusq;
florentissimæ R. P. generalem
Ducem, & moderatorem intuẽ-
tur. Quod si crudelis, & acerba
mors spolijs fratris tui contenta
illustrissimum D. D. Ioannem de
Stunica, (fratris tui filiũ, & alum-
num meum) nobis superstite reli-
quisset. Quid hoc tempore aut ti-
bi iucundius, aut toti tuę familiæ
præstantius, aut mihi ipsi felicius
accidere potuisset. Ille enim san-
ctissimus iuuenis, cum admodũ
iuueneri ætate amplissimi ordinis
D. Iacobi Magister fuisset desig-
natus, parētisq; dignitatẽ (qua tu
nũc meritissimẽ frueris) adeptus,
B 4 tam

preclari ingenij, tãtæ nobilitatis,
tàm excellsi, atq; inuicti animi spe-
cimen dedit, vt omnes augurârê-
tur, certoq; sperarent fore, vt præ-
stantissimos illos Principes, qua-
rum stirpe procreatus fuerat mul-
tum virtute superaret. Heu spes
fallaces, heu fata inuida. Sed in
hoc tanto, tamq; communi om-
nium nostrum dolore, tu solus re-
lictus es, qui animi præstâtia, pru-
dentia, magnitudine, potetia, &
dignitatis splendore Stunica, &
Requesentiũ amplissimũ nomen
magis ac magis illustres, atq; ex
alto isto dignitatis loco tuorum
rebus prospiciēs, ex eorũ animis
maestitiæ caliginẽ depellas. Qua-
re ij meorũ laborũ primi fructus
maiori

maiori iure tibi debentur, qui si
nō omnino insipidi tibi videbun-
tur, dabo operam, vt alia fortasse
nō iniucũda sub tuo excel-
lētissimo nomine in
lucem edantur.

VALE.

(.)

B 5 ILLV.

ILLVSTRIS-
simo viro D. Petro

*Fajardo, Marchioni de los Velez, totius re-
gni Murſiæ generali Duci: & Prefecto Re-
gis catholici, in his quæ ad Reipublicæ
statum pertinent, Consiliario,*

Magister Petrus Lopez de

Môtoya Canonicus

Xeresanus,

S P D.

(.)

VM SUPERIO-
ribus diebus (vir præ-
clarissime) prolixam
satis disputationem
de diuitijs, & frugalitate ecclesia-
rũ,

rum, & Clericorū absoluissem,
in qua latissima oratione pro-
gressus sum, vt ostenderem diui-
tiarum affluentia, & temporaliū
rerum splendorem ecclesijs, & ea-
rum ministris expedire: ecce subi-
tò mihi D. Matthai camelus oc-
currit, cuius paræmio, Saluator
non solum videtur diuitias non
probare, sed eas etiam ab ingres-
su regni cælestis arcere, facilius
esse, inquit, camelum transire
per foramen acus, quàm diuitem
intrare in regnum cælorum. Per-
territus sum, fateor, tam ingentis,
& tortuosi animalis aspectu, &
quāuis totis viribus conabar eum
procul abigere, ipse tamē exigui
illius foraminis angustias perti-
mesceus

mesceus, diu luctans, atq; reluctās
restitit. Non enim erat effugiendū
via, nisi per foramen acus egrede-
retur, & quoniam fertur talē esse
huius animalis naturā, vt potius
acquiescat precibus, quàm cedat
viribus, cœpi precibus agere, &
non tam ipsum camelum, quàm
eius aurigæ, id est, Spiritus sancti
patrociniū implorās, id assequu-
tus sum, vt intelligerem, qua via
ingēs, & vastum hoc animal per
angustum acus foramen ingredi
valeret, hoc est: quo pacto diui-
tes, qui diuitiarum sarcina, gra-
ues, & onusti elephanti camelo
comparantur, per arctam, & an-
gustam illam regni cælestis por-
tam ingredi possint. Mitto ergo
tibi

tibi, vir præstantissime, camelum
hunc, non auro, & gemmis onu-
stum, sed quod tibi gratius esse
credo, varijs sacræ scripturæ, atq;
Sanctorum testimonijs illustra-
tum. Tu enim tam ardenti animo
ab ineunte ætate sapientiam ada-
masti, vt eam (sapientis consiliū
sequutus) omnibus regnis, & se-
dibus præposueris, omnēq; auri,
& argenti, cæterarumq; diuitiarū
splendorem, præ huius pulchritu-
dine arenam exiguam iudicaue-
ris. Quid hic referam? Sanctissi-
mæ Theologiæ, & liberalium ar-
tium studia, linguarum peritiā
summam gerendarum rerū pru-
dentiam? In quarum omnium abso-
lutissima cognitione, ita inter tui
ordi

ordinis viros excellis, vt ex tot
Hispaniæ, atq; aliarum nationum
proceribus, tu in primis duplici
honore dignus videaris, qui non
contentus eo splendore, quem ex
tuis maioribus fueras assequu-
tus, his animi dotibus te verè spe-
ctabilem, atq; illustriorem effe-
cisti. Nouit hoc magnus ille Dux,
atq; magister militiæ D. Iacobi,
D. Ludouicus Requesens, pruden-
tissimus Mediolani, atq; Flan-
diarum gubernator, qui cum te
Romæ hospitio suscepisset, tuasq;
raras animi dotes domi suæ per
multos dies fuisset expertus, ma-
ximo amicitia federe tibi coniun-
ctus est, atq; vt te totum artifi-
simo necessitudinis vinculo sibi
deuin-

deuinciret illustrissimam domi-
nam, D. Menciam de çuñiga,
& Mendoça vnicā, atq; sibi cha-
rissimā filiā tibi in vxorē dedit,
omissis alijs illustrissimis, & non
contēnēdæ virtutis viris, qui vn-
diq; præclarissimā, atq; pulcherri-
mam fœminam avidissimè postu-
labant. His rationibus inductus
sum, vt libellum hunc tibi mitte-
rē, neq; cū prius in lucē proferrē,
quā acerrimi tuī iudici cēsūrā su-
biret, vt si tibi fortē nō ingra-
tus videretur, ad alia ma-
iora gradū facerē,

VALE.

(...)

MA-

✠ MAGISTRI
Petri Lopez de Mō-

roya Canonici Xeresani, de recto vsu,
atq; contemptu diuitiarum liber, ad illu-
strissimum, atq; excellentissimum Prin-
cipem D. Ioannem de Stunica, & Reque-
sens, magistrum militie. D. Ia-
cobi, Neapolitanum Prove-
gem, & generalem
Ducem.

(...)

VPIENS CHRI-
stus dominus, totius vi-
tę institutor, atq; ma-
gister, diuitiarū cupi-
ditatē (omniū malorum radicē)
ex hominum mentibus euellere,

C non

Cap. i.
¶ Optat
Deus di-
uitiarum
cupidita-
tem euel-
lere.

DE RECTO VSV

non solum diuinis monitis, sed
exemplis etiam ostendit, quibus
se laqueis implicaret, qui diuitia-
rum amore ducerentur. Quod ut
oculis cernerent Discipuli, qui fu-
turi erant huius veritatis asserto-
res, in medium adduxit adolese-
tem quendam bonę indolis. Qui
cum nullis mundanarum rerum
illecebris deductus fuisset, quo-
minus ab incunte ætate omnia le-
gis mandata plenè seruaret: tamẽ
fortem hunc, & constantem ado-
lescentis animum, quem nullæ
aliæ mundanę cupidines vicerāt,
vnus diuitiarum amor ita fregit,
ac superauit, ut Christi inuitātis,
& ad se allicientis vestigia sequi
renuerit. Tantæ autem recordiæ,
& in-

DIVITIARVM.

18

& infaniz causam nullam aliam
assignat D. Euāgelista, quā quod
iuuenis ille diues erat, & multas
habebat possessiones. Quod cū
Christus videret, ad suos conuer-
sus ait: Amen dico vobis, quia di-
ues difficile intrabit in regnum
cælorum. Et iterum dico vobis:
Facilius est camelum per forame-
acus transire, quā diuitē intrare
regnum cælorum. Quod Christi
parcœmum diu, ac multū maxi-
mos viros, & præstantes etiam
Theologos exercuit, nō enim po-
terant intelligere, quo pacto pos-
sit diues salutem consequi, si ipsi
tam difficilis, immo difficiliore est
aditus ad regna cælorum, quā
est difficile camelum transire per
C 2 fora-

DE RECTO VSV

foramen acus. Quare non defuerunt, qui existimarent rerum temporalium possessores ipsius Christi ore fuisse damnatos, atq; ipsos diuites ab ingressu regni caelestis exclusos. At Christus his verbis non tam voluit diuitias damnare, quam verum earum vsum edocere. Nam cum Discipuli audito hoc sermone timore perculsi, & in admirationem rapti dicerent: Et quis poterit saluus fieri? Subiūxit: Apud homines hoc impossibile est, apud Deum autem omnia sunt possibilia. Quo autē pacto id sit possibile, facile intelligemus, si cum de recto vsu diuitiarū differimus, hunc abtrusum, & difficilem locum aperiamus.

¶ ET;

DIVITIARVM.

19

¶ ET quidem si verba hęc secundum vocum significationem accipiantur: videntur continere aliquid, quod nimium à cōsuetudine nostri sermonis abhorreat, & prorsus impossibile iudicetur. Quis enim poterit intelligere, quo pacto tam vastum, & tortuosum animal possit per foramen acus transire? Quare multi ex sanctis Doctoribus relicta literali significatione vocum, ad sensum mysticum recurrunt, & in primis glossa nomine acus dicit significari Christum: per camelum vero gentilem populum: nomine autem diuitū significari Iudæos, ita ut sit sensus: Facilius Gentiles cōverti ad Christum, quā Iudæos

Cap. 2.
Mystica
interpre
tatio il
lius pa
roemij.
Facilius
est came
lum trā
sire per
foramen
acus. &c.

DE RECTO VSV

deos. Hanc sententiam desump-
plit glossa ex D. Chrysostomo,
qui Homil. 33. in Matthe. versans
hunc locum. Facilius, inquit, est
camelum ingredi per foramen
acus, quàm diuitem intrare in re-
gnum cælorū, quoniam facilius
gentes, quæ fuerant tortuoso ani-
mo, intraturæ fuerant per angus-
tum ostium regni cælestis, quàm
Iudæi qui diuites videbantur: di-
uites autem erant Iudæi in lege,
& scripturis. &c. Gentium autem
animæ, assimilatæ sunt tortuosis
camelis, in quibus gibbus idolo-
latriæ ipsorū erat: cognitio enim
Dei, erectio est animarum. Idolo-
latría verò, quæ videtur esse ere-
ctio, potius depressio animarum
est

DIVITIARVM. 26

est. Et D. Hieron. in epist. ad Prin-
cipiam. Antea, inquit, Iudæi diui-
tes erant, habentes eloquia Dei,
& testamenta, & Prophetas. Et
cōment. super Iob. cap. 27. Iudæo-
rum populus propter diuina be-
neficia, & Prophetarum oracula
Dei ipsius eloquio diues est di-
ctus. Probat etiam D. Chrysost.
quàm aptè his duobus nominib⁹
diuitis, & cameli, significetur Gē-
tiles, atq; Iudæi. Et postea eleganti
oratione docet, nomine acus re-
ctè significari Christum. Acus, in-
quit, est verbū Dei, quòd est filius
Dei, cuius pars subtilis est, atq;
acuta. Subtilis secundum causam
Diuinitatis, acuta autem secun-
dum causam Incarnationis eius,

DE RECTO VSV

tota recta, & nullam habens de-
flexionem, per cuius vulnus Pas-
sionis gentes iam ingressæ sunt
vitam æternam. Ipsa est acus que
spiritui consuit carnem, amplius
separare se non potentem. Hæc
acus Iudaicum populum iunxit
simul, & gentium. Hæc est acus,
quæ disruptam amicitiam Ange-
lorum, & hominum copulauit.
Deinde reddit rationem D. Chri-
stus. Propter quam Iudei qui di-
uites videbatur difficiliter ingres-
suri erant vitam æternam. Et sub-
iungit statim: Populum gētium,
id est, camelum facile erat per fo-
ramen acus transire, id est, per an-
gustum ostium, de quo scriptum
est, contendite intrare per angus-
tum

DIVITIARVM.

21

stum ostium. &c. Alij verò dicūt
nomine acus non significari Chri-
stum, sed eius passionem: Chri-
stum verò significari nomine ca-
meli, qui transit per acum, id est,
per ipsam passionē. Nomine ve-
rò diuitis significari quēlibet su-
perbum, & elatum, vt sit sensus:
facilius esse Christum dominum
pati, quàm superbum humiliari.
Hoc videtur sensisse D. Gregor.
lib. 35. morali, vbi cameli, inquit,
applicatione propriā condescen-
sionem significat. Nomine verò
diuitis quemlibet hominem ela-
tum. Camelus ergo per foramen
acus transit, cum Redemptor no-
ster vsq; ad susceptionem mortis
per passionis angustias intrauit:

C. 5

Quia

DE RECTO VSV

Quia passio velut acus extitit,
quæ dolore corpus pupugit. Faci-
lius autem camelus per foramen
acus, quam diues regnum cælorū
ingreditur. Quia nisi ipse prius
per passionem suam formam no-
bis humilitatis ostenderet, nequa-
quam se ad humilitatem ipsius,
superba nostra rigiditas inclina-
ret. Hæc D. Gregor. D. verò Hie-
ron. Esaie. cap. 60. nomine came-
li dicit significari diuites: Diues,
inquit, ille, qui instar cameli por-
tabat in Euangelio diuitiarū pon-
dera, noluit audire cōsilia, & exo-
nerari, vt abiecta sarcina, alis co-
lumbæ volaret ad cælum. Per fo-
ramen verò acus intelligit arctā,
& angustam viam, quæ ducit ad
vitam.

DIVITIARVM.

22

vitam: Sed lib. 3. 4. Comment. su-
per Ezechielem, cap. 14. dicit, no-
mine cameli posse intelligi om-
nes peccatores, sed præcipuè lu-
dæos: Nam sicut camelus compu-
tatur inter animalia immunda,
quia quamuis ruminet, tamē nō
diuidit vngulam: ita Iudæi, quam-
uis legem Dei meditentur & ru-
minent, non diuidunt vngulam,
quia non credunt in Filiū, & Spi-
ritum sanctū. Hæc sunt quæ à ma-
ximis illis viris, & sanctè, & eru-
ditissimè proponuntur. Sed quo-
niam hæc mystica sunt, nos litera-
lem sensum inquiramus.

¶ QUID AM ergo vt literalē
sensem nobis eruant, tradūt por-
tam quandam fuisse Hierosoly-
mis

Cap. 3.
An no-
mine ac-
significet

tur por-
ta ciuita-
tis Hiero-
solymo-
rum.

DE RECTO VSV

mis, quæ acus dicebatur, per quã camelus transire non poterat, nisi deposito onere, & flexis genibus, & propter hoc dictũ fuisse à Christo: facilius esse camelum ingredi per foramen acus, quàm diuitẽ intrare in regnum cęlorum. Sed tamen non constat ciuitatem illã habuisse portam, quę tali nomine vocaretur. Nam antiqui scriptores, qui ciuitatis Hierosolymorum partes omnes descripserunt, nullam illius mentionem faciunt, neq; illius meminit Aristas antiquissimus auctor, qui iussu Ptolemæi Regis tempore septuaginta interpretum, & Templi, & Hierosolymorum historiam græco sermone conscripsit. Immo si nihil

DIVITIARVM.

23

nihil difficilius hoc Christi dicto proponeretur, non esset cur Discipuli contristati dicerent: Et quis poterit saluus fieri? Quin potius ex Christi verbis satis ostenditur aliquid impossibile denotatum fuisse. Subiungit enim Christus. Apud homines impossibile est, apud Deũ verò nõ est impossibile. At non erat impossibile apud homines, vt camelus per portam illã ingrederetur, ergo Christus his verbis aliquid maius & difficilius voluit significare.

¶ QVARE alij viri, & literis, & religione præstantes, hoc nomen foramen acus secundum consuetam significationem accipiunt, pro ipso foramine acus, quo filũ

Cap. 4.
Ancame-
li nomen
significet
funem.

mitti-

DE RECTO VSV

mittitur. Nomen veró cameli cō-
mutant: dicunt enim, cameli no-
mine non significari tam vastum
illud animal, quod communi ser-
mone cameli nomine significa-
tur, sed potius rudētem, aut funē,
quo naues ligari solēt. Hāc expo-
sitionem amplectitur Theophi-
lactus, & alij Doctores. Et certē
multi ex his, qui in exquirendis
vocum significationibus insuda-
runt, apertē fatentur, cameli no-
men non solum significare ani-
mal, sed etiā interdum accipi pro
rudente, aut fune. Id fatetur inter
Græcos Camers, immo & Suidas
diligentissimus harum rerum in-
quisitor, ita vocem græcam di-
stinguit, ut καμῖ per iota, signi-
ficet

DIVITIARVM.

24

ficet camelum animal, καμῖλος ve-
rò per κ. significet nauticum illū
funem. Hanc distinctionem vi-
detur seruasse Græcum lexicon,
quod etiam adiecit: ingentes fu-
nes nauticos dici camelos, ob si-
militudinem illius animalis in-
gentis, atq; distorti. Alij verò cō-
stanter negant, extare aliquem
bonum auctorem Græcum, qui
nomen καμῖλος. pro rudente, aut
quouis fune vsurpet. Nam Athe-
neus, quod ad vocabulorū vsum
attinet diligentissimus scriptor,
eum nauium, vel minutissimas
etiam scobes enumeret, & par-
tes omnes describat, nusquam
cameli facit mentionem. Et Iu-
lius Pollux in suo Onomastico,
in

DE RECTO VSV

In quo nomina omnia visitata per
sequitur, non agnoscit camelum
funem. Et fortassis qui contrariū
dicunt, decepti sunt similitudine
vocū. Nam funis nauticus apud
Græcos *χοῖον*, appellatur, vel *καλός*,
& inde corrupto nomine passim
cepit appellari *καυῖος*. Et quo-
niam nomē funis magis quadrat
ad foramen acus, ideo adiuti au-
thoritate huius loci constantius
perstiterunt, vt dicerent cameli
nomine significari funē, sed quic-
quid de hoc sit, mihi verius vide-
tur cameli nomen in hoc loco cō-
suetā significatione sumi pro ani-
mali camelo. Hanc sententiā ha-
bet Origenes, quē videtur sequi
D. Hieron. in explicatione huius
loci

DIVITIARVM.

25

loci. Sed qui volunt in hoc loco
cameli nomē significare funem,
ducuntur ex eo quod videtur sub
absurda collatio, cameli anima-
lis cū foramine acus. Quid enim
habet animal illud cum forami-
ne acus? At verò camelus funis
non ita dissidet.

¶ EGO verò existimo argu-
mentum hoc confirmare potius
sententiā Hieronymi: Nam quā-
uis vtroq; modo his verbis pro-
ponatur aliquid difficillimū, &
pene impossibile, tamen cū Chri-
stus voluerit hoc loco aliquid im-
possibile significare, vsus est exē-
plo rerum nullo modo sibi cohæ-
rētium, quales sunt foramē acus,
& ingens illud animal. Et certē

Cap. 9.
Literalis
interpre-
tatio pa-
ram.

D in

DE RECTO VSV

in huiusmodi parœmijs non tam
querenda est coherencia rerum,
quàm quid his verbis significa-
tur, quẽadmodũ cũ Christus mo-
net eiiciendam esse trabẽ de pro-
prio oculo, priusquàm eiiciamus
festucã de alieno. Et illud liquan-
tes culicem, camelum verò de-
glutientes. Quis enim vnquam
trabem gestat in oculo, aut came-
lum poterit deglutire? Neq̃ mi-
rum, si dictum hoc secundum vo-
cum significationem aliquantu-
lum videatur abhorreere à consue-
tudine nostri sermonis. Hoc enim
habent propriũ adagia, vt in aliã
linguã trãsfusa durius sonent: At
verò apud Iudæos, quibus Chri-
stus loquebatur tritum erat ser-
mone

DIVITIARVM.

46

mone prouerbum.

וְלֹא יָכֹל הָאֵלֶּף לָבוֹא בַּמַּחְטָה

וְהַמַּחְטָה לָבוֹא בְּאֵזְנוֹ הָאֵלֶּף
Hoc est: Non potest
Elephantus ingredi per foramen
acus. Quo adagio rem factu im-
possibilem significabant, & ideo
Christus vtēs parœmio Iudæis re-
ceptissimo, inquit, facilius esse ca-
melum ingredi per foramẽ acus.
quàm diuitem intrare in regnũ
celorum.

¶ SED dum literalem sensum
huius loci conor assignare in gra-
uiorem difficultatem videor in-
cidisse. Nam si dictum hoc Chri-
sti sic est intelligẽdum, ingressus
regni celestis videtur diuitibus

Difficulus prorsus

Cap. 6.
Gravis
difficul-
tas.

DE RECTO VSV

prorsus interdicti. Nam vt ver-
bis vtar D. Hieronymi, hoc dicto
ostenditur non difficile esse, sed
impossibile. Si enim quomodo
camelus nō potest intrare per fo-
ramen acus, diues nō potest intra-
re regnum cælorum, nullus diui-
tum saluus erit. Et in epistola ad
Hedibiam. q. 1. hoc inquit. Non
tam difficile est, quàm impossibi-
le: nunquam enim fieri potest, vt
camelus trāseat per foramē acus,
nunquam igitur diues intrare po-
terit regnum cælorum. Et aduer-
sus Pelagianos: In hoc, inquit, nō
quod fieri potest dictum est, sed
impossibile impossibili compa-
ratum. Quomodo enim camelus
non potest ingredi per foramen
acus,

DIVITIARVM.

27

acus, ita & diues non ingreditur
regna cælorum. Hæc ille. Quod
si ita est, licebit nobis cum Christi
Discipulis quærere: Et quis pote-
rit saluus fieri? Cū videamus ma-
iorem hominum multitudinem
diuitijs abundare, aut illas sum-
mo studio perquirere. Nam, vt in-
quit Flaccus.

*At bona pars hominum decepta cupidine
falso, Nil satis est inquit. &c.*

Et quis est, quē pecuniarū amor
non alliciat, & ad se rapiat? Vnde
Sapiens: Beatus vir, qui post aurū
nō abiit, neq; sperauit in pecuniæ
thesauris. Quis est hic? & laudabi-
mus eum, fecit enim mirabilia in
vita sua. Pauci enim sunt, quorū
mortalia pectora non cogat auri

D 3 sacra

DE RECTO VSV

sacra fames. Quis autē ferat maiorem hominum multitudinem æternis supplicijs destinari ob diuitiarum cupiditatem.

Cap. 7.
Quā mā
le audiāt
diuitie in
sacris lte
ris.

¶ SI verum quidem fateri liceat, diuites, atq; diuitie malè audiunt in sacris literis. Nam Christus dominus proprio ore diuitias appellat spinas, quæ diuini verbi segetem suffocare solent. Appellat etiam eas mammonam iniquitatis, quasi de iniquitate congregentur. Nam vt D. Eucherius docetur, raro diuitie, nisi cum iniustitia cōgerūtur, tali administratione res ista captatur, tali custode seruetur. Et D. Hieronymus ad Hedibiam. q. 1. Omnes, inquit, diuites de iniquitate descendunt, & nisi
alter

DIVITIARVM.

28

alter perdiderit, alter non potest inuenire, & ita tam in loco, quā in lib. Commētariorum super cap. 3. Habacuc, & super caput. 6. Ieremix: dicit verissimam esse illam vulgatam Philosophorum sentētiam. Omnis diues, aut iniquus, aut hares iniqui. Et certè si de nomine ipso diuitiarum Latinos auctores consulamus, reperiemus id esse à vitijs impositum, quod Valerianus, solertissimus antiquitatum indagator, his duobus carminibus explicauit.

De vitijs quod diuitie cōgregētur apertū est

Nomen idem vitijs diuitijsq; datum.

Copiosæ enim diuitie nō possunt paruo tēporis spatio cumulari, nisi dolis, atq; rapinis cōgregentur.

D 4

Atq;

DE RECTO VSV

Atq; ita D. Paulus: Qui volunt, inquit, diuites fieri, incidunt in laqueos diaboli. &c. Si ergo qui diuites fieri volunt, in laqueos diaboli incidunt: ergo qui iam diuites huiusmodi praua cupiditate facti sunt, diaboli laqueis tenentur. vnde D. Chrysosto. Homi. 51. super Acta Apostolorū. Diabolus, inquit, apud diuites nō habet opus vllō labore, parati enim sūt ob diuitiarum sarcinā proclines, vt illi seruiāt. Et D. Hieronymus super. 3. caput. Habacuc dicit. Tabernaculum fieri demoniorum, quicumq; propter diuitias, & honores laborarit in hoc seculo, longum esset in medium adducere omnia incommoda, quæ ex diuitijs

DIVITIARVM. 29

tis proueniunt. Id sancti Doctores nō semel, atq; iterū, sed passim & vbiq; elegantissimis concionibus persequuntur, præsertim D. Chrysosto. super Genes. Homil. 23. 33. 49. & Homilia. 13. super. 2. epist. ad Corinthios, & sermone. 10. super. 3. cap. epist. ad Philippenses, & pluribus alijs locis, sed præcipuē Homilia. 7. de pænitentia, & Homilia de auaritia, vbi quāplurima diuitiarum mala recenset. Opes, inquit, luxurię occasio, malitię schola, turpis vita, & defluentis causa, animę corruptela, via ad diuersa ferens mala. Et rur Menād.
sus. Pecuniarū, inquit, amor, vasa
na diuitiarum cupiditas, morbus
insanabilis, fornax quę nunquam
D 5 extin-
κα πορ.

DE RECTO VSV.

extinguitur, tyrannis per totum
terrarum orbem diffusa, ingrata
sunt, fugitiua, homicida, crude-
les, implacabiles, bestie incicura-
biles, precipitium vndequaq; pre-
ruptum, scopulis assiduis plena.
Cum his potissimum bellum ge-
runt, à quibus amantur. Hæc ille
D. Hieron. lib. quest. super Genes.
licet videantur esse diuitiæ peco-
ris, auri, & argenti: tamē si Ægy-
ptiæ sunt, viro sancto graues sunt,
vnde Abrahā ascendēs à Ægypto
dictus est diues, siue *βασις τοῦ οὐδοῦ*.
Grauis valde Ægypti enim pon-
dere grauabatur. Quæ cum mul-
ti ex Philosophis cognouissent, di-
uitias omnino contempserunt. Im-
mo vt refert D. Hieron. in epist.
ad

DIVITIARVM.

30

ad Iulianum. Crates Thebanus
multarum possessionum pretiū
protēcit in pelagus. Abite, dicēs,
mala cupiditates, ego vos mer-
gam, ne ipse mergar à vobis. Sed
quid Philosophos commemorē,
cum Christus Dominus verē Phi-
losophiæ magister diuitias con-
tempserit, & paupertatem ama-
uerit. Matthæi. 8. propriam ino-
piam significans. Vulpes, inquit,
foueas habent, & volucres cali ni-
dos, filius autem hominis non ha-
bet vbi reclinet caput suum. Et
inter alia, quæ discipulis suis præ-
cepit, hoc vnum est, vt necq; aurū,
necq; argentum possiderent, necq;
duas tunicas. Vnde Actorum ca-
pite, 3. D. Petrus quasi Magistri
præ-

DE RECTO VSV

præceptum referens. Argentum, inquit, & aurum nō est mihi. &c. Immo si sacras scripturas diligentius euoluamus, maxima diuini amoris indicia erga pauperes reperiemus. Hinc est illud Isaia. Ad quem respiciam, nisi ad pauper-culum, & trementem sermones meos. Et rursus: Spiritus Domini super me, ad annuntiandum pauperibus misit me. Et in Psalmis passim asseritur cura quam Deus gerit erga pauperes. Ex vsuris, inquit, & iniquitate redimet animas eorum, & animas pauperū saluas faciet. Et rursus. Propter miseriam inopū, & gemitū pauperum, nunc exurgam, dicit Dominus, qui suscitabit de terra inopē, & de

DIVITIA RVM.

32

stercore erigit pauperem. D. Iacobus. Nonne pauperes elegit Deus in hoc mundo, diuites in fide, & heredes regni, quod repromisit. Et denique sæpius in sacris literis pauperes vocantur felices, & beati. Et cum de diuitibus sermo fit, ea particula, Væ, apponitur, qua in sacris literis (vt sancti Doctores docēt) æternū supplicium designatur. Hoc significat illud Isaia. Væ, qui coniungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis. Væ, qui dormitis in lectis eburneis, & lasciuitis in cubilibus vestris. Væ, qui opulenti estis in Syō, vt ambuletis pompaticè domū Israel. Et in Euangelio. Væ vobis diuitibus, qui habetis hic cōsolationem

DE RECTO VSV

tionem vestrā. &c. Immo & Gen-
tiles, & Philosophi hoc subodo-
rasse videntur. Nam si ex cōiectu-
ris licet verum perquirere, existi-
mo non sine aliqua significatio-
ne mysterij factum esse, vt quem-
admodum apud Latinos diuitig
à vitijs nomē sortitæ sūt, eò quod
maiori ex parte vitijs, & rapinis
cumulētur. Ita etiam tām Poetæ,
quàm Philosophi Græci, Deo infe-
rorum à diuitijs nomen imposue-
runt. Nam diuitiæ apud Græcos
appellātur πλῦτος, Plutos, quo etiā
nomine ipsum Deum inferorum
appellant, vt significarent Pluto-
nem ipsum supra diuites regna-
re, eosq; cum hinc migrauerint in
Plutonis ditionem, & regnum
occlu-

DIVITIARVM.

30

occludi, quo suorum scelerū pœ-
nas luerent. Et vt ostenderēt Phi-
losophi, atq; Poetæ, neq; ipsam di-
uitiarum regiam potestatem esse
expetendam in ipsum Plutonium,
quē Deū fingeant conuitia pro-
tulerūt. Hinc est illud Menandri.

μη πλῦτος εἴπῃς σχίσσασθαι μετ' αὐτοῦ θεοῦ,
ὅτι καὶ κακίους παρ' ἰσότητος αὐτοῦ. Hoc est.
*Ne Plutō dixeris, quem non admiror Deū,
Quē etiā pessimus quisq; sibi cōparauerit.*

¶ SED incidit nunc quedam, mi-
nimè (vt arbitror) hoc loco alie-
na dubitatio, quę diiudicāda est,
vt commodius hunc difficilē lo-
cū explicemus, & quis sit rectus
diuitiarum vsus sanctorum patrū
exemplis ostendamus. Legimus
enim multos olim homines exti-
tissq;

Cap. 8.
An diui-
tiæ, & san-
ctitas co-
hereant

DE RECTO VSV

tisse in omni genere laudis excellentes, eximijſq; maximarum virtutum ornamentis excultos. Quibus diuitiarum copia non obfuit, quo minus iustitiam, & sanctitatem seruirent, & Deo totamente seruirent. Talis fuit Abraham, Isaac, Iacob, & Ioseph, qui (vt verbis vtar Hieronymi) in egestate, & diuitijs dedit experimenta virtutum, qui & seruus, & dominus docuit animæ libertatē. Daniel, & tres pueri sic præerant Babylo nis operibus, & sic erāt inter Principes ciuitatis, vt habitu Nabucdonosor, Deo tamen totamente seruirent. Mardocheus, & Hester inter purpuras, & sericū superbiam humilitate vicerunt. Quid comemo

DIVITIARVM.

33

memorem eximium illud exemplar patientiæ Iob, qui & diues, & pauper ita rectitudinem & sanctitatē seruauit, vt diuini eloquii laudem mereretur. Dauid regijs ornatus insignibus nullum tempus prætermisit, quin suis carminibus diuinas laudes celebraret, deficeret me tempus si recensere vellem omnes illos antiquos patres, qui diuitijs affluētes Deo totamente seruiuerunt: in nouo testamento diues Cornelius Centurio cohortis, ita Deo acceptus fuit, vt Angelicum nuntium meruerit accipere, & primus ex gentibus Sacramēto Baptismatis initiari. Fidem Centurionis laudat Christus in Euangelio, & Zaechus Publica

DE RECTO VSV

blicanus, quem ditissimum scriptura commemorat cū tota domo sua saluatur, quis dicendo recensere poterit tot Præsules, tot Reges, & alios complures viros, imperiali etiam diademate insignitos, qui in maximo diuitiarū splendore, eximijs etiam virtutibus claruerunt. Si ergo tot, & tanti viri diuitijs abundātes, etiā sanctitate fulgebāt, nihil est cur credamus diuitias, & virtutes tam aduersis frontibus pugnare, vt nō possint simul coherere.

Cap. 9.
Qualis sit
animad-
uersio S.
scriptura-
rū in di-
uites.

¶ AD hanc questionem explicandam operapretium erit aduertere, sanctos Doctores, & scripturas sacras, cum in diuitias inuehuntur, non damnare illas, sed cupid-

DIVITIARVM.

cupiditates, fraudes, & dolos quibus maiori ex parte cumulantur, & ita D. Augustin. lib. 1. de ciuitate. cap. 6. Paulus, inquit, in diuitijs cupiditatem reprehendit, non facultatem, & D. Chrysost. Homil. 3. ad populū, & de auaritia. Sicut nō mala res vinū, sed mala ebrietas, ita non malæ diuitiæ, sed mala cupiditas. & Homil. 67. in Genesim, & 12. in Mattheum, & 2. in epist. ad Thessalonicenses, docet, nō malas esse diuitias, quibus nō est coniunctum peccatum, & Homilia. 11. in priorē ad Corinthios. Non prohibemur, inquit, ditescere, sed malè ditescere. Licitum enim est, vt diuites fiamus, verum sine cupiditate, sine rapina, sine

DE RECTO VSV

vi. Et sermone. 10. super caput. 3.
epist. ad Philipen. Neq; diuitiæ ce-
lum, neq; paupertas gehenna, sed
vtrumq; conciliat voluntas, vel
bona, vel flagitiosa. Idem docet
D. Hierony. Ecclesiast. 7. & Com-
ment. in primā epistolam ad Thi-
motheū. cap. 1. & in epist. ad Sal-
uan. Neq; diuiti, inquit, obsunt
opes, si eis bene vtatur, neq; pau-
perem egestas commendabilio-
rem faciet, si inter sordes, & ino-
piam peccata non caueat. Quare
rectē mihi videtur dixisse Comi-
cus, cum de diuitijs, & alijs fortu-
næ bonis loqueretur. Parentes,
patria, cognati, diuitiæ, perinde
sunt, vt illius animus, qui ea possi-
det, qui vti scit rectē, ei bona, qui
verō

DIVITIARVM.

35

verō non vtitur rectē, mala, vnde
D. Chrysosto. Homili. 12. in. 1. epi-
stolā ad Timotheum. Nō potest,
inquit, bonus esse qui diuitias pos-
sidet solus, sed tunc bonus effici-
tur, si cum alijs quoq; communi-
cet. Et Homilia. 3. ad populum.
Diuitem te fecit Deus, vt egenis
auxilieris, vt peccata tua soluas,
per libertatem alijs exhibitā, de-
dit tibi pecunias, non vt in mor-
tem claudas, sed vt in salutem tuā
effundas. & D. Basyl. Quare, in-
quit, tu abundas, & ille eget, nisi
vt tu bonæ dispensationis meri-
ta consequaris, ille verō patien-
tiæ brauijs decoretur?

¶ H A E C sanctos illos patres se
cisse aperte cōstabit ei, qui sacras
E 3 scriptu

Cap. 10.
An San-
cti diui-
tias illuc

DE RECTO VSV

scripturas euoluerit, hospitales enim erāt, & proprijs diuitijs pauperum miseras subleuabant, unde Iob. Si comedi buccellam solus. &c. Et ideo D. Hierony. contra Pelagianos de hoc argumēto differens. Neq̃ mihi, inquit, Abraham, & ceteros, quos in veteri testamento diuites legimus, exemplo proponas, qui diuites ingressi sunt regna caelorum, cum ipsis diuitijs ad bona videntes opera, diuites esse desierint. Immo cū non sibi, sed alijs diuites fuerint, dispensatores magis Dei, quā diuites appellādi sunt, & D. Chrysosto. Homil. 2. ad populū. Diues erat, inquit, Abraham, sed non avarus, non enim huius domum confide-
rabat

DIVITIARVM.

36

rabat, neq̃ illius substantiam curiosē scrutabatur, sed egrediens cōtēplabatur, nū alicubi hospes, num alicubi pauper, vt paupertatem refarciret, vt peregrinū exciperet. Verū ergo est, quod docet D. Hieronymus. Abraham, & ceteros illos patres non tam appellandos esse diuites, quā Dei economos, & dispensatores, qui diuitijs sibi creditis in hoc utebantur, vt hospites benignē susceperent, & peregrinorū, atq̃ aliorū egentium necessitatem subleuarent.

¶ **MONET** me hic locus vt de plorem intermissionem, aut potius interitū hospitalitatis, quā D. Paulus commēdat, & nobiliū

Cap. ii.
De hospitalitate.

E 4 anti-

DE RECTO VSV

antiquitas coluit, atq; maiores
nostri sanctissimè obseruârunt. Vn
de Menander. *ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ πατρὸς μάκα*
σοῦμεν & D. Paulus ad Hebræos,
cap. 13. Hospitalitatē nolite obli
uisci, per hanc enim quidam pla
cuerunt, Angelis hospitio susce
ptis, vel (vt habet Græci codices.)
Quidam latuerunt Angelos hos
pitio susceptos. Hoc est. Quidā
cum existimarent se hospitio re
cipere homines Angelos hospi
tes habuerunt. Id enim significat
phrasis Græca. *ἡγεμονίτις, ἡγεμονί*
α, γίλως, quā lectionē plures Latini
vulgatæ editionis codices sequū
tur. Homerus nefas esse putat hos
pitē nō admittere, quoniā inquit,
ἵππος δὲ δὲ ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἡμεῖς τε πταχοί.
id est

DIVITIARVM.

37

id est. Ab ipso Ioue sunt omnes
hospitesq; pauperesq;. Immo &
ipse Iupiter ab eodem Homero
ἡγεμονίτις. Hoc est, Iupiter hospi
talis appellatur, & Decorum mē
sa, *ἡγεμονίτις*. Hoc est mensa
hospitalis dicitur. Et Cicero val
de inquit, Decorum putabāt ma
iores nostri patere domos homi
num illustrium illustribus hospi
tibus, idq; maximè est reipublicæ
ornamentum, homines externos
hoc liberalitatis genere in vrbe
nostra non egere. Est etiam vhe
mēter vtile his, qui honestè posse
multa volunt per hospites apud
externos populos valere opibus,
& gratia. Extant ipsius Ciceronis
quamplures epistola, quibus ho
spites

DE RECTO VSV

spites suos apud alios commen-
dat. Immo & D. Paulus, & ceteri
sancti viri hoc benignitatis ge-
nus impenderunt hospitibus. Cū
Eliseus Propheta per Sunā ciuita-
tem transiens apud quandā illu-
strem mulierem fuisset inuitatus,
ibiq; frequēter hospitio suscept⁹,
cumq; eam quadā die corā se vo-
cari iussisset: Ecce, inquit, sedulo
ministraſti nobis, quid vis, vt fa-
ciam tibi? Numquid habes nego-
tium, & vis vt loquar Regi, siue
Principi militiæ?

Cap. 12.
Conſue-
tudo ex-
cipiendi
hospites.
quā an-
tiqua.

¶ ERAT quidem maiorū lau-
dabilis consuetudo, vt quicumq;
peregrinus, aut hospes in villam
alicuius diuertisset, omnia ei ne-
cessaria præberetur. In ipsis quoq;
ciuita-

DIVITIARVM.

38

ciuitatibus pro crimine putaba-
tur, si quis diues, & opulentus in
sui ordinis viros, & in alios etiam
inferiores hospitalitatem non
exerceret: cum Vlyſſes maxima
bona precaretur Eumēo subul-
co, eò quod cum benignè acce-
piſſet. Huic respōdens lecutus est
Eumæus subulcus. Hospes non
mihi fas est, neq; si peior te veniat,
hospitē contēnere. Quare si ma-
iores nostri amplas domos ædifi-
cabant, id nō tam faciebant ma-
gnificētia ædium, aut populari
gloria delectati, quā hospitali-
tatis amore, vt scilicet domus nō
solum domesticos caperent, sed
esset etiam amplus locus, quo ho-
spites, & peregrini reciperentur.
Quorum

DE RECTO VSV

Quorū tanta erat frequentia, quā
domesticorum. Et quoniā omni
persequimur, inquit idem Cice
ro, dicendum est qualem homi
nis honorati, & Principis domū
placeat esse, cuius finis est vsus ad
quem accomodanda est ædificatio
di descriptio. Et tamen adhiben
da dignitatis, commoditatisq; di
ligentia, & ut in cæteris habenda
ratio, non sui solum, sed etiam
aliorum. Sic in domo clari homi
nis, in quem & hospites multi re
cipiendi sunt, & admittenda ho
minum cuiusq; generis multitu
do, admittenda est cura laxitatis,
aliter ampla domus de decoro
domino sæpè fit, si est in ea solitu
do &c. hæc ille. Cōstat ergo ma
iores

DIVITIARVM.

39

iores nostros in eū vsum amplas
domos ædificasse, ut hospitalita
tem exercerent, & ut domus illæ
essent veluti commune refugiū,
in quo paupertate oppressi, alias
tamen nobiles viri reciperentur,
quæ pietatis, ac nobilitatis opera,
cum posteris his temporibus mi
nus exerceant amplæ istæ domus,
quas possidēt potius sunt illis de
decori, quā honoris. Cum enim
prætereuntibus tam illustri fa
milia hospitem vacuæ videātur,
non immeritò proclamabunt, o
domus antiqua, heu quam dispa
ri domino dominaris.

¶ OLIM quidem diuitum, atq;
illustrum virorum domus non
pictis tabellis, aut marmoribus,
vel

Cap. 3.
Quidma
ximè il
lustret
denum

DE RECTO VSV

vel de auratis parietibus splendebant, sed frequentia, & nobilitate illustrium hominum, qui in eis benignè, & liberaliter tractabatur. His parietibus illustriores multo erant illæ domus, quàm sunt istæ, quæ modo magnis sumptibus, & vndiq; conquisitis lapidibus, & tapetibus edificantur, & ornantur. Vnde. D. Chryso. sermonem faciens de hospitalitate, quàm Abrahamus exhibuit Angelis, ait: Non auro tectum liniuit, sed apud quercum illam tabernaculum figens foliorum umbra contentus erat, & tam splendidum ipsi erat diuersorium, vt neq; Angelos apud ipsum manere puderet. Non enim quærebat domus splendore.

DIVITIARVM.

49

spendorem, sed animi virtutem. Hunc & nos imitemur, charissimi, & quæ habemus, in pauperes expendamus, rudi modo paratum erat illud tabernaculum, sed regis aulis splendidus fuit, nullus vnquam Rex Angelos suscepit, hic verò sub quercu sedens illa, cellamq; figens hoc honore dignus habitus est, non propter domus vtilitatem honoratus, sed propter animi ornatum, & diuitias in ipso repositas hoc munere potitus est. Quare nostri seculi diuites maxime peccant in eo, quod in ædificandis domibus, sumptu, & magnificentia, ita extra modum prodire solent, vt non tam videantur de habitatione hominibus extruenda laborare.

DE RECTO VSV

laborare, quàm diuis templū
erigere. Quærent enim sibi orna-
tum, & dignitatem ex domibus,
cum tamen veteri prouerbio mo-
neamur. Non dominum domo,
sed domum domino esse honestā
dam. Non enim pietum pauimē-
tū, aut magnis sumptibus exquisi-
ti lapides, vel deaurati parietes,
domus splendorem conciliant,
sed virtute præstantium hominū
frequentia, atq; ipsius domini ex-
cellens pietas, & liberalitas splē-
didiorē domum efficiunt, quā
si auro, & gēmis esset constructa,
& pretiosissimis tapetibus orna-
ta, frustra enim ornātur parietes
domus, si ipsius domini animus,
est omni virtute destitutus, est ho-
norata

DIVITIARVM.

26

niorata domus magis, hæc vbi flā-
ma relucet. Sancti illi patres, quī
in veteri testamēto nobis adimi-
tandum proponuntur, quamuis
longiorem multò vitā viuerent,
tamen non leguntur magnas do-
mos ædificasse, sed tanquam pe-
regrini & hospites in casulis ha-
bitabant & omnem externi ædi-
ficij curam ad internum & spiri-
tualem animi ædificium transfe-
rebant. Vnde Cain, qui fraterna
cæde internam animi domum se-
dauerat, is primus fuit qui æterni
ædificij splendorem quæsiuit, ædi-
ficauit enim ciuitatem, in qua ex-
terius habitaret, quoniam intra
se habitare non poterat, idq; tunc
fecit cum iam vagus, & profugus
F exula

DE RECTO VSV

Cap. 14.
Ætas
non cō-
sumēda
in ædifi-
cādis do-
mibus.

exularet à facie Domini.

¶ QVARE nequeo satis mira-
ri quorundam hominum insa-
niam, qui cum sciant se breui inte-
rituros, atq; (vt Christianos de-
cet) profiteantur se nō habere hic
ciuitatem manentem sed futurā
inquirere, tamen omne vitæ tem-
pus in ædificandis domibus insu-
munt, & ita ædium magnificen-
tia delectātur, ac si nunquā essent
morituri, aut aliam penitus vitā
non expectarent, quod si existi-
mant ædes illas quas fortissimas,
& magnificentissimas ædificant
fore sempiternas vna cum fama
suorum nominum, fallūtur, nam
simul cum ipsis & nomen, & titu-
tuli, & insana illa edificia celeriter

DIVITIARVM.

42

ter interibunt. Et relinquent alie-
nis diuitias suas (inquit regius va-
tes) tabernacula eorum in proge-
nie & progenie, vocauerunt no-
mina sua in terris, id est, Ipsi qui-
dem existimant magnis constru-
ctis domibus eorum nomina in-
finita posterorum serie in æternū
duratura, at non solum id non
assequuntur, quin potius diui-
tias, quas posteris suis coacerua-
runt, alieni rapient, & pro ma-
gnis illis domibus quas æternas
fore suspicabantur, eterna sepul-
chra eis dabuntur. Et relinquent
alienis diuitias suas, & sepulchra
eorum domus eorū in æternum.
Quare prudēter horum magni-
ficas domos vocat tabernacula, *Iob. 27.*
Ædifi-

F 2 notans

DE RECTO VSV

cauit si- notans etiam locum, quo sint cō-
cutinea stituta, scilicet in terris, vt vtroq;
domum denotet horum insaniam, qui in
suā, & rebus adeo mutabilibus spes im-
sicut cu- mortales constituent, & eternita-
stos fecit tem sibi polliceantur, in his quæ
umbra- tam longe absunt ab æternitate,
culum. vt nil tam sit obnoxium mutatio-
ni, nam vt inquit Horatius lib.1:
Odx. 4. *Pallida mors æquo pulsat pede*
pauperum tabernas, Regumq; turres. Et
Boet. lib. 2. m. 1. *Licet magna, titulis ful-*
geat claris, domus mors spernit altam glo-
riam. Diuites ergo, si sapere volunt
sanctorum patrum consiliū am-
plectantur, domos ædificent, non
vt superbiant, sed vt habitent, &
hospites, atq; peregrinos, & alios
præstātes viros hospitio recipiāt.
Monē;

DIVITIARVM.

43

Monendi enim sunt diuites ne in-
termittant hospitalitatem, quam
maiores nostri tantopere colue-
runt.

¶ I N excipiendis verò hospiti-
bus maximè cauēda est arrogātia
magnifici apparatus, in quo hac
nostra tempestate à multis pecca-
tum est. Sunt enim multi, præfer-
tim viri nobiles, qui, dum alios il-
lustres viros domi suæ hospitio
recipiunt, omni frugalitate negle-
cta, splendida mēsa ciborū va-
rietate refertas per singulos dies
apponunt, vt non tam videantur
amico hospitium præbere, quam
ad splendidum, & superbum cō-
uiuium inuitare, quo fit vt dum
nimium liberales apparere vo-
lunt

Cap. 15.
Quomo-
do pascē-
di sūt ho-
spites.

DE RECTO VSV

lunt fontem ipsum liberalitatis ita exhauriant, vt hoc liberalitatis genus diu exercere non possint sine maximo rei familiaris detrimento. Quid autem potest esse stultius, quàm dare operam, vt quod libenter facis, diutius non possis facere. Satius multo esset hospites frugali mensa contentos tanquam charissimos fratres & amicos per multos dies domitux pascere, quàm his tuis splendidis epulis compellere vt discendant, ne substantiam tuam consumant, atq; dilapident.

Cap. 16.
Quibus
diuitib?
interdici
tur celū.

¶ ERGO vt ad id vnde digressi sumus sermonē conuertamus, cum Christus dicit regni cælestis ingressum interdictum esse diuitibus

DIVITIARVM.

44

tibus non loquitur de ijs qui elemosynam, hospitalitatē, & alia liberalitatis, atq; pietatis opera exercentes, potius sunt Dei dispensatores, quàm diuites, sed de his diuitibus sermonem facit qui in proprijs diuitijs cōfidentes superbi sunt, & elati. Quod explicauit D. Marcus. cap. 10. Cum refert Christum dixisse. Quàm difficile est confidentes in pecunijs suis in regnum cælorū intrare. Vnde D. Paul. 1. ad Timothe. cap. vlti. Præcipe diuitibus huius seculi nō sublimē sapere, neq; sperare in incerto diuitiarū suarū. Quo loco sancti Doctores docēt notari superbiam diuitū. Nō enim præcipitur eis ne ditescāt, sed ne sublimē sapiāt.

F. 4

Hoc

DE RECTO VSV

Hoc enim morbo præcipuè laborant, nam cum sint elati, & inanis gloriæ avidissimi, & videant nulla re magis gloriam parari, quàm ex opinione sapientiæ ob id maxime nituntur apparere sapientes, & facile sibi persuadent posse se proprijs ingenij viribus sublimia intelligere. Vx, qui sapientes estis apud vosmetipsos, & in oculis vestris prudentes, existimant enim se scire omnia, cum tamen stulti, & insani sint. Nam vt docet D. Chrysosto. super. 3. cap. epist. ad Philippenses. Diuitiæ inter alia mala stultos etiam faciunt. Et Menander, *πλῆτος κλέγεται προσλαβὼν ἐφυσίαν καὶ τοὺς φρονεῖν δοκούντας ἀποκτείνωσι.*

Hoc est. Diuitiæ iniquæ potestatem
nactæ

DIVITIARVM.

4

nactæ, & eos qui sapere videtur, dementes redunt. Hoc autem non omnibus diuitibus accidit, sed illis qui terrena sapiunt, & se totos his temporalibus diuitijs addixerunt. Quod significat Apostolus, cum inquit. Diuitibus huius sæculi præcipe. Sunt enim & alterius sæculi diuites, qui temporales diuitias elargientes, æternas sibi diuitias parant, & in cælo thesaurizant. At diuites huius sæculi his temporalibus diuitijs suffocati res huius sæculi incertas, & caducas, atque cum ipso sæculo interituras perquirunt, & illis tota cogitatione inferunt. Hos monet Apostolus, ne superbia tumentes sublime sapiant, neque in incerto diuitiarum

DE RECTO VSV

uitiarū spem suam constituent.
¶ IN hostales diuites, auaros, &
superbos multa conuitia reperiū
tur, tam apud Poetas, quam apud
gētiles Philosophos qui horū per
petuā miserā elegantissimis ver
bis & carminib⁹ expresserūt, sed
præcipuē illa fabella Homeri, qua
Tātalus à labris siriēs fugētia cap
tat flumina. De quo Petroni⁹ ait.
*Nec bibit inter aquas, nec poma patētia car
Tātalus infelix, quē sua vota premūt, (pit
Diuitis hec magni facies erit omnia late,
Qui tenet & sicco concoquit ore famem.
Quare huiusmodi avari potius fa
melici pauperes, quam diuites ap
pellādi sunt, vnde Sotides. *ἐν πτω
χείᾳ τὸν καὶ πλεονέκτην οὐκ ἔστι τὸ πτωχόν, εἰς τὸ οὐ
δὲν ἔχειν πλεονέκτην εἶναι τὸν καὶ πλεονέκτην.* Si sis
opulē-*

DIVITIARVM.

46

ōpulentus, ac quotidie plura ap
petas tantum es pauper, quantū
superuacanea cumulas, nam non
potest iure appellari diues, qui
multorum indigus est. Auaro
enim non solum deest quod non
possidet, sed etiam quod habet,
non enim est dominus pecuniæ,
sed seruus, non possessor, sed cu
stos: nam ita custodit, ac seruat,
ac si iussus esset à proprijs diuitijs
tanquam ab alienis abstinere, cū
neq; alijs largitur, neq; sibi ipsi in
necessitate subuenit, etiam si intol
lerabilia mala subire cogatur.
Rectē Plutarchus ait. In his diuiti
bus perinde accidere, atq; in mu
ribus, qui in metallis aureis ves
cuntur arenulis, neq; licet per eos
auro

DE RECTO VSV

auro potiri, nisi mortui scissione
aperiantur: Filios verò, atq; hæ-
redes ita instituunt, vt nihil nisi
parsimoniam meditentur, vt ipsi
quoq; seruent diuitias alijs hære-
dibus, non aliter quàm faciunt ca-
nales fictiles, quæ nihil in se reci-
piunt humoris, sed omnes alio
in alia transfundunt aquam, do-
nec aliunde quispiam vel calum-
niator, vel tyrannus extiterit, qui
custodem illum intercidat, coq;
comminuto, alio diuitias auertat
ac deriuat, aut donec aliquis, qui
sit totius generis sceleratissimus,
omnia bona solus deuoret. In hos
invehuntur sancti Doctores &
sacræ literæ. Hos tãquam æterno
supplicio destinatos deplorant,

eis

DIVITIARVM.

47

eis lamentum, & vx apponunt.
Quia, vt inquit Christus in hoc
loco: Facilius est camelum ingre-
di per foramen acus, quàm tales
diuites intrare in regnũ cælorũ.
Quo loco, vt inquit. D. Hierony.
ad Hedibiã, quæst. 1. Non aliquid
difficile, sed impossibile designa-
uit, quia exemplũ proposuit im-
possibilitatis. Nunquam enim ca-
melus ingredi poterit per fora-
men acus, ergo neq; tales diuites
intrare in regnum cælorũ. Et D.
Chrysosto. Homil. 22. in Matthe.
explicans illud. Nõ potestis Deo
seruire, & Mãmone, noli, inquit,
ex superfluo argumentari, semel
quidem pronuntiauit Deus, im-
possibile esse dicens, simul vtrũq;

cñc

DE RECTO VSV

Cap. 18.
Quomo-
do tran-
seat ca-
mel⁹ per
foramen
acus.

esse seruitium, ne ergo tu dixeris
esse possibile.

¶ CHRISTVS tamen cum vi-
deret discipulos hoc dicto perter-
ritos exclamare, Si ita est, quis po-
terit saluus fieri? Respondit, hoc
apud homines esse impossi-
bile, Deo autem omnia possibilia
esse. Fieri enim potest, vt huius-
modi diuites auari, & superbi,
qui in suis diuitijs confidunt, diui-
ni spiritus impulsu ad sanam mē-
tem conuertātur, & in Deo viuo
spem suam constituent, ita vt sint
diuites in operibus bonis facile
impartiētes diuitias. Vnde D. Hie-
ronymus in epist. illa ad Salui. &
cap. 19. super Matth. Si legamus,
inquit, Isaiam quomodo cameli
Madiā

DIVITIARVM.

48

Madian & Ephra veniant Hieru-
salem cū donis, atq; muneribus,
& qui prius curui erant, & vitio-
rum prauitate distorti, ingrediā-
tur portas Hierusalem, videbi-
mus quomodo & isti cameli, qui
bus diuites comparantur cum
deposuerint grauem sarcinam
peccatorum & totius corporis
grauitatem, intrare possint per
angustam portā, & arctam, quę
ducit ad vitā. Extat lepidissima
Æsopi fabella, qua depingitur
mus, qui cum fame confectus, &
macer per rimulā ingressus esset
in cumeram frumenti, postea ple-
no ventre per angustum illud fo-
ramen egredi non valebat, quod
cum mustella prospiceret. Heus,
inquit,

DE RECTO VSV

inquit, non poteris ventre pleno
hac egredi, qua macer introisti.
Horatius tamen in epistolis hunc
apologum transfert ad vulpem,
& mustellam his verbis.

*Fortē per angustam tenuis vulpecula rimā,
Repserrat in camarā frumētū, pastaq; rursus,
Ire foras pleno tendebat corpore frustra.*

*Cui mustella procul, si vis, ait, effugere
(isthinc,*

*Macra cauum repetes arctum, quem macra
(subisti.*

¶ HOC apologo possumus vti
in eos diuites, qui cum confidant
in virtute sua, & multitudine di-
uitiarum suarum gloriantur, &
superbia tumētes, & inflati sint,
tamen regnum cēlorum intrare
volunt, quibus rectē mustellę ver-
bis

DIVITIARVM.

49

bis alloquemur, si contenditis, o
diuites intrare per angustam por-
tam regni cēlestis. Memores vos
esse oportet, homines in hanc vi-
tam nudos ingressos, nudos etiā
egressuros esse, nemo enim ex Re-
gibus aliud habuit natiuitatis inī-
tium, vnus introitus est omnibus
ad vitam, & similis exitus. Sap. 7.
& D. Paul. 1. ad Timoth. cap. 6.
Nihil intulimus in hunc mundū,
haud dubium quod neq; auferre
quid possumus. Deponite ergo
tumorem superbię, & diuitiarū
sarcinam abiceite, estote diuites
in bonis operibus, communicate
diuitias vestras egenis, & facite
vobis amicos de mammona ini-
quicatis, aliās facilius erit came-

G lum

DE RECTO VSV

lū ingredi per foramen acus, quā
diuitē intrare in regnū cēlorum.
¶ Didicimus, vir prestantissime,
quomodo camelus introire pos-
sit per foramē acus. Hoc est: Quo-
modo diuites diuitijs oppressi de-
posito pondere diuitiarum, assu-
mant sibi pennas columbar, & vo-
lent, vt requiescant in regno cē-
lorum. Atq; ita quod impossibile
erat, possibile factū esse videm?

Cap. 19.
Diuitia-
rū cupi-
ditas ex-
gre euel-
litur.

¶ SED dicet fortasse aliquis: Re-
ctē quidem, hætenus docuisti viā
qua diuites per angustum ostiū
regni cēlestis ingredi possint, scili-
cet, si deposito tumore superbiæ,
& insana cupiditate nō inseruiāt
diuitijs, sed ipsis potius ad bona
opera vtantur. Sed quo pacto id

mel

fieri

DIVITIARVM.

90

fieri poterit, vt qui diuitias possi-
dēt, & earū miscra cupiditate te-
nētur adstricti, his cupiditatū flu-
dibus emergāt? & atā horrida tē-
pestate, & procella salui, & inco-
lumes euadant? Fateor quidē ar-
duū esse opus, & hominū viribus
longe impar, vnde & Christus
apud D. Matthæ. dixit, hoc esse
hominib? impossibile; apud Deū
autē omnia esse possible, quia
ei? benignitate, & auxilio omnia
possūt, si quidiuine gratiæ muneri
nō obsistūt, quapropter (vt rectē
docet D. Chrysosol.) nō ea de causa
quæ apud homines impossible
sūt, apud Deū possible esse dixit,
vt tu desperatione cōfusus, qua-
si ab impossibilibus deterrearis.

G 2

verū

DE RECTO VSV

verum vt cum magnitudinē virtutis perspexeris facilius rem aggrediaris. Deumq; optes propitiū tibi fore, vt eius ope aternę vitę pręmia possis adipisci. Quod si cui arduum videtur vniuersam rem eodem tempore aggredi, & omnem hanc prauam animi cupiditatem euellere, nō simul, sed sensim, atq; paulatim per hęc scalam ascēdat, vt facilius huius certaminis cursum subire possit.

Cap. 20.

Docu-
mēta ad
extirpā-
dam cu-
piditatē
diuitia-
rum.

¶ E. T. primum, qui huius insang cupiditatis impetum velit reprimere, ab ea re initium faciat, vt superfluam rerum copiam non solum non optet, sed detestetur, & abiciat, nam quemadmodum qui acutę bilis feruore tene-
tur,

DIVITIARVM

tur, non solum non extinguūt ardorem potu, quin potius incendunt, atq; inflāmant. Sic qui auitia laborant quo magis ac magis pecunias cumulare desiderāt, maiori se ipsos flāma incendunt, & qui mille adeptus est, mille alia continuo quærīt, quę si possideat duplicare vniuersam substātiā, multo magis exardescit, atq; ita

Crescit amor nummi quantū ipsa pecunia

(crescit,

Et minus hanc optat qui non habet.

A quibus igitur malis liberant diuitiæ, sine hoc ipsum quidē adi-
G 3 munt

DE RECTO VSV

munt malum sui cupiditatē; quare qui huic cupiditati terminum constituere velit, constāi animo pecunias despiciat, ne indies maiori siti compulsus, incomprehensibilia sequatur, & nunquam ad optatum finem perueniat. Impossibile enim est diuitiarum sitim explere, etiam si terra, & maria in pecuniis convertantur. Iam ergo videat quā sit stultum ea cupiditate duci, quæ incassū laborat, & nūquam optatum finem consequetur.

Cap. xi.
Pronon-
tur secū-
dum do-
ctrinā.

EST etiam valde vtile ad diuitiarum appetitum extinguendum aduertere, quanta mala ex huiusmodi cupiditate proveniāt.

Hæc

DIVITIARVM.

52

Hec enim cupiditas multas, atq; magnificas domos subuertit, multa bella concitavit, pietatem filiorum erga venerandos parentes dissipat, inter ipsos charissimos fratres lites excitat, & detestanda odia, atq; dissidia seminat, & ad hæc omnia nobilitatem animi exterminat, timidum, ignavum, & mendacem facit. Nihil enim est (inquit Cicero) tam parvi, tamq; angusti animi quā amare diuitias. Immo adeo insanire solet hæc rabies, ut qui ab ea possidentur, non solum parentum pietatem, & alia consanguinitatis sanctissima iura violent, sed neq; sibi ipsis parcant. Plerosq; enim hæc vāsana cupiditas impulit,

G 4 vt

DE RECTO VSV

ut laqueo vitam abrumperent.
Rursus diuitiæ ipsæ tot laboribus
iam partæ quot malis possiden-
tur, quibus periculis conseruâtor,
quanto dolore amittuntur, neq;
enim diu permanent. Quod si to-
to vitæ tempore permanserint,
 tandem cum mors ipsa subrepse-
rit earum possessor nihil aliud ni-
si vulnera, profundaq; peccato-
rum vlcera retinet, quæ dum hæc
colligeret in animo suo cõtraxit,
 atq; his animæ vulneribus con-
fossus, & æternæ morti destinatus
miser discedit. Propter quod sa-
pientissimus ille Rex Salomõ nõ
minus timuit diuitiarum affluen-
tiam, quam oppressiõnem, & in-
commoda paupertatis. Duo, in-
quit,

DIVITIARVM

3

quit, rogauite, ne deneges mihi
antequam moriar, paupertatẽ, &
diuitias ne dederis mihi, tribue tã-
tũ victui meo necessaria, quoniã
vt inquit Sotides, *Ὁ πτωχὸς ἀνέται, ὁ δὲ
πλούσιος ὀφθαλμοῖς τ'*. Pauper misericor-
diã mouet, diues inuidiam. Et D.
Paul. i. epist. ad Timoth. 6. Haben-
tes alimenta, & quibus tegamur,
his contenti sumus, & reddens
rationem, ob quam tanta parcita-
te contentus sit. Nam qui volunt,
inquit, diuites fieri, incidunt in tẽ-
tationẽ, & in laqueum diaboli,
& desideria multa, & inutilia &
nocua quæ mergunt hominem
in interitum & perditionem. Ra-
dix enim omnium malorum est
cupiditas, quam quidã appetẽtes

G s erra

DE RECTO VSV

errauerant à fide, & inferuerūt sō
doloribus multis, vnde Philemō.
Αὐτὸ πλῆθεν συμφερὰς πολλοὶ ἔχουσιν,
πεὺς αὖ μαγὰ κερδὶ ἀνέχεσθαι.

Cap. 22.
Quid ex
citet diui
tiarū si
tim.

¶ SED incitat te auri, & argētū,
atq; gēmarū splendor, multitudo
seruorū, cōcursus, & salutatio in
foro, magnificētia ædium. Habes
etiā blādissimas dominas, & tyrā
nide plenas, corporis voluptates,
quæ in te diuitiarum sitim magis
exsuscitant, vt quotidianis possis
diffluere delitijs, & multa in con
uiujs replei voluptate. At quid
potest esse miserius, aut min⁹ vir
tutis granitati cōueniēs, quàm ho
mines ad sempiternā gloriā natos,
hac magnificentia ædiā, & secula
ri pompa seruorum, leuissimi po
puli

DIVITIARVM.

54

puli plausum aucupari, atq; ex in
sipientissimi vulgi temeritate pē
dere, aut deniq; quid potest esse
absurdus, aut rationi magis ad
uersarium, quàm homines ad cō
fortium diuinitatis procreatos,
voluptatibus corporis inservire,
ventri indulgere, & more pecu
dum vitam agere.

¶ ET primū, qui falsa dignitatis
specie capti, hac diuitiarū affluē
tia, & alijs reb⁹ externis gloriā au
cupatur, tālōge absūt ab eo quod
optāt, vt potius oīa ornāmēta ve
ræ dignitatis amittāt. Cū necesse
illis sit diuitiarū sollicitudinē pati,
molestiā, & nō raro malitiā, atq;
ignauā seruorū, & familiarū sū
stinere. Et deniq; nihil nō moliri,

Cap. 23.
Gloria
non pa
satur di
uitijs.

VI

DE RECTO VSV

vt populi cupiditati satisfaciant.
Quod etiam cum fecerint, nihil
minus quàm quod optant asse-
quentur. Vera enim laus non su-
perbas domos, aut amplas posses-
siones, aut seruatorum multitudi-
nem comitatur, sed rectè factis
adheret, & indiuidua comes vir-
tutis ab ea secerni non potest.

Cap. 24.
Volup-
tatibus
corpo-
reis nul-
li minus
fruantur
quam di-
uites.

¶ QVI verò corporis mole ita
opprimuntur, vt nihil altius, quàm
corporeas voluptates, vètre &
ingluuiem meditètur, atq; in hoc
diuitias parant, vt instar illius di-
uitis epulonis varietate ciborum
se ingurgitent, splendidis vtàtur
conuiujs, & omni repleantur vo-
luptate. Hi (vt dixi) rem indignā
homine faciunt. Præterea stultis-
simi

DIVITIARVM.

55

simi sunt, quia existimant diuitia-
rū opulentia se assequuturos esse
quod cupiunt, cum scriptum sit.
Qui amat diuitias, fructum non
capiet ex eis. Nam hæc omnia,
quæ illi tanto ardore animi expe-
tunt, facilius pauperibus, quàm
diuitibus contingunt. Melius est
modicū iusto super diuitias pec-
catorum multas. Psal. 36. Quod
ex ipsa rerum natura clarius pa-
tet, quàm vt vllis externis testib?
indigeat, nam nullus est qui ne-
get, voluptatem in conuiujs nō
tām oriri ex ferculorum natura,
quàm ex conuiuantiū dispositio-
ne, & appetitu, scilicet, cum quis
fame compullus ad mensam ac-
cedit, non enim ita placetas, aut
pre-

DE RECTO VSV

pretiosissima obsonia aliàs edere
iuvat, quàm què uis cibum cum
fames vrget. D. Ambro. in lib. de
Elia, & ieiunio. Dulciores post fa-
mem epulæ fiunt, quæ assiduitate
fastidio sunt, & diurna continua-
tione vilescunt, quanto auidi-
or appetentia, tanto esca iucundior.
Anima saturata, inquit Sapiens
Prouerb. 27. calcavit fauam, ani-
ma verò esuriens etiam amarum
pro dulci sumet. Quod nulli mi-
nus cōtingit, quàm diuitibus, qui
fame, & sitim, cibo, & potu præ-
ueniunt, & antequam oriatur ex-
tinguunt, quo fit ut inter pretio-
sissimas, & multis sumptibus ex-
quisitas epulas nullam, aut paruā
voluptatē percipiant. Cum Pro-

lemeus

DIVITIARVM.

96

lemeus Lagi filius Ægyptū pera-
graret, desertus à comitibus, for-
te incidit in casulam, in qua panis
ei cibarius datus est. quo assump-
pto, negauit vllum cibum vnquā
visum sibi fuisse suauiore. Ade-
rat enim fames, quam Socrates
dicebat esse optimum omnium
condimentum: vnde D. Ambro.
ieiunium, inquit, sibi condimentū
est. Somnum verò omni cibo &
potu iucundiorē nō molle stra-
tum, neq; de argentatus diuitum
lectus, neq; quies per domum fa-
cta conciliat, sed laborare, & las-
sari, & frequenter somni indigē-
tem & dormitantē inclinari, hoc
facit, ut somno oppressus vbivis
iaceas, in aurē vtiāq; placidif-

simē

DE RECTO VSV

simè dormias, vnde Sapiens Eccl. s. Dulcis est somnus laboranti, siue parum, siue multum comederit. Hæc autem omnia longissimè absunt à diuitibus, qui omnè laborè & lassitudinem, cane perius & angue fugiūt, quo fit, vt nisi molli lectulo dormire non possint, immo ciborū ingurgitatione oppleti noctes insomnes ducunt. Vnde Sapiens. Saturitas, inquit, diuitis non sinit eum dormire. Hinc fit vt podagra, grauedines, dissolutiones, aut contractiones neruorum, variis fluxus, vitiosissimi, ac corrupti morbi, diuites hos delicijs enutritos magis infestēt. Ergo copiose diuitiæ tam longè absunt, vt præstent delicias & voluptates

DIVITIARVM

37

Voluptates quas diuites cōsectantur, quin potius vitam doloribus, & merore plenam inducunt. Huius rei grauissimus & locupletissimus testis est Rex ille sapientissimus Salomon, qui cum omnium Regum esset ditissimus, & vndiq; cōquisitis delicijs cordi suo habenas laxasset, vt omni voluptate frueretur. Quis, inquit, ita vorauit, & delitijs affluit, vt ego? & tandem harū rerum vanitatē expertus, omnium cum tederet, nō humano, sed diuino spiritu impulsus hæc testatus est. Magnificauī opera mea, & ædificauī mihi domos, & plantaui vineas, feci hortos, & pomaria, & cōseui ea cuncti generis arboribus, Et extruxi mi-

H hi

DE RECTO VSV

hi piscinas aquarum, vt irrigarē
syluam lignorum germinatium,
posse di seruos, & ancillas, mul-
tamq; familiam habui, armenta
quoq;, & multos ouium greges
vltra omnes qui fuerunt ante me
in Hierusalem. Coaceruaui mihi
argentum, & aurum, & substan-
tias Regum, & prouinciarum: fe-
ci mihi cantores, & cātatrices, &
delicias filiorum hominum, scy-
phos & vrees in ministerio ad
vina fundenda, & supergressus sū
opibus omnes, qui ante me fuerūt
in Hierusalem. Sapientia quoq;
perseuerauit mecum, & omnia,
quæ desiderauerunt oculi mei, nō
negavi eis, necq; prohibui cor meū
quin omni voluptate frueretur,
& oble

DIVITIARVM

& oblectaret se in his quæ præpa-
raueram, & hanc ratus sum partē
meā: si vterer labore meo. Cumq;
me cōuertissem ad vniuersa ope-
ra, quæ fecerāt manus meæ, & ad
labores in quibus frustra sudauē-
rā, vidi in omnib; vanitatē, & af-
flictionē animi, & nihil permane-
re sub sole. &c. His, & alijs pluri-
bus verbis testatus est Sapiēs, ipsa
vanitate vaniores esse iudicādos,
qui in cōquirēdis diuitijs, & fruē-
dis voluptatibus omnē suā operā
impēdūt, nā præterquā quod diui-
tię incertę sūt, & fugitiuę, atq; in-
cōstātis fortunę mutationi expo-
sitę: sūt etiā ad eō caducę, & imbe-
cilles, vt etiā, dū possidētur, ipsis
possessoribus multis in rebus opē
H 2 non

DE RECTO VSV

non ferāt. Neq̃ enim dolores auferunt, aut ægritudines, neq̃ infamix notam, si fortè accidat, repellunt, rectè Horatius.

Non domus & fundus, non æris ac reuus &

(aut)

Ægroto domini deduxit corpore febres,

Non animo curas, &c.

Plutarchus in libro de virtute & vitio. Quemadmodum, inquit, vestes confouere quidē videntur hominem, at nihil habēt in se caloris, neq̃ illū possunt corpori ministrare (quādo suapte natura gratissima quæq; vestis mirè friget, veluti experiētia docet, dū febri æstuātes, subinde mutatis vestib⁹ quærūt refrigeria) sed calor ipse ex humano corpore effusus, à vestē

DIVITIARVM.

59

ste super iniecta excipitur, ac retinet, & in omnes corporis partes diffunditur. Sic neq̃ magnæ & sūptuosæ domus, aut mancipiorū turba, vel inexhaustæ opes vitæ iucūditatē præstare possunt, quia vitæ dulcedo, atq̃ hilaritas ex interna animi virtute comparatur.

¶ QVOD si concedamus magnū esse in diuitiis præsidium, ad sedandos merores, & depellēdas omnes ægritudines, tamē quam tantas vires sibi assumat, vt à morte liberent, aut verò pitulentur in morte. Quoniam, vt inquit Sapiens. Prouerb. o. non proderunt diuitiæ in die ultionis. Iustitia verò ab ipsa morte liberū facit, & Ecclesiast. capite. 5. Noli

cap. 25.
diuitiæ
in maxi
ma ne-
cessitate
possesso
res suos
deferūt.

H 3 anxius

DE RECTO VSV

anxius esse in diuitijs iniustis, non enim proderunt tibi in die obductionis, & vindictæ. Boeth. libro. 3. metr. 3.

Defunctumq; leues non comitantur opes.
Et Psal. 48. Ne timeas, cum diues factus fuerit homo, & cum multiplicata fuerit gloria domus eius, quoniam cum interierit non sumet omnia, neque descendet cum eo gloria eius. Iob. 27. Diues, cum dormiente nihil secum afferet de labore suo. aperiet oculos suos, & nihil inueniet.

Cap. 26
Epilog.

¶ SI ergo diuitiarum cupiditas satiari non potest, sed quasi venenis mali imbuta, corpus animumque virile effeminat semper infinita, & insatiabilis, neque copia, neque inopia

DIVITIARVM.

66

inopia minuitur, quin potius cum ipso pecuniarum cumulo vires assumit, si tot bella, & dissidia concitat, & humani, atque diuini iuris sanctissima foedera dissoluit, & quasi bellua fera, immanis intoleranda, quæ tendit, oppida, agros, fana, atque domos vastat, diuina cum humanis permiscet: neque exercitus, neque mœnia obstant, quominus in sua penetret, fama, pudicitia, liberis, patria, atque parentibus cunctos mortales spoliât, si denique ipsæ diuitiæ iam partem non auferunt ægritudines, neque præstant voluptates, & delicias quas promittunt, sed potius meroribus, & dolore plenam vitam inducunt, & denique ipsos suos possessores in

H 4 maxi-

DE RECTO VSV

maxima illa, & terribili mortis necessitate d-ferunt, nonne stultū est, tam vesane cupiditati habenas laxare, & non potius eā omnī studio comprimere. Quid enim vāius, quā totas animi, & corporis vires in eas res impendere? Quibus si utaris, vt oportet (erogando, scilicet & largiendo) deficient, & ad vilem assem rediguntur. Nam, vt inquit Cicero, largitio quæ fit ex re familiari, fontem ipsum benignitatis exhaurit, at nisi id fiat, vt verbis utar Horatij.

Quid habet pulchri constructus acervus?

An vigilare metu exanimē noctesq; diesq;

Ne te compilēt, fugientes hoc inuat. horum

Sēper ego optarim pauperrimū esse bonorū.

Vnde Theopompus. Omnibus

miseris

DIVITIARVM.

61

miseris miseriore appellat eum, qui plurima possidens bona, in merore vitam degit.

¶ **S E D** dicet aliquis, fateor, hæc & alia quamplurima mala committari eos, qui totā animi contētiōne diuitias insectantur, sed hæc omnia facile perferuntur ab his qui se existimant, sempiternam memoriam apud posteros adepturos, si filijs, & nepotibus amplam hæreditatem, & nulla obliuione delendam instituant.

¶ Verum quidem est, non esse à sacra religione alienum, vt parentes velint, & parent amplam hæreditatem filijs, sed sicut in omnibus alijs rebus ita, & in hac modus adhibendus est, curandumq;

H s est

Cap. 27.
Nimius
amor in
filios pa
rētū mē
tes exce
cat.

DE RECTO VSV

est maximè, ne huiusmodi pia cupiditas recte rationis terminos egrediatur. Monendi itaq; sunt parentes, vt caueât sibi, ne nimio filiorum amore obcecati, dum temporalem, & breui interituram hereditatem, filijs parant, ipsi æternam, & nullo æuo finiendam hereditatem amittant, quin potius filios doceant, nominis splendorem, non pecuniarû cumulis, aut villarum, atq; domorum magnitudine, sed harum rerû despicientia, parari. Sæpè ego cum animo meo reputans (inquit Sallustius) quibus quisq; rebus clarissimi viri magnitudinè inuenissent, quæ res populos, nationes uè magnis autorib' auxissent, ac deinde quibus

DIVITIARVM.

62

bus causis amplissima regna corruissent: eadem semper bona, atq; mala reperiebâ, omnesq; victores diuitias contempsisse, & victos cupiuisse. Neq; aliter quisquâ extollere sese, & diuina mortalis attingere potest, nisi omisissis pecuniæ, & corporis gaudijs, animo indulgens, nò assentâdo, neq; concupita præbendo, peruersam gratiâ gratificâs: sed in labore, patiëntia, bonisq; præceptis, & factis fortibus exercitando. Nam domum, aut villam extruere, eamq; signis auleis, alijsq; operibus exornare, & omnia potius, quàm semet visendum efficere, id est, non diuitias decori habere, sed ipsum illis flagitio esse. Hæc sciant parentes, hæc

DE RECTO VSV

hec doceant, hec filiorum auribus
sepius inculcent. Aduertant etiam
id quod & à D. Paulo scriptum est,
diuitias esse adeo incertas, & mu-
tationi temporum obnoxias, vt
nemo prudens fidere possit, eas
ad heredem vsq; permansuras,
quod si illæ permanserint, forte
heres destinatus deficiet, & labo-
res tui ad alienos, & fortassis ad
infensissimos tibi hostes perue-
nient. Est aliud malum quod vi-
di sub sole, & quidem frequens
apud homines (inquit Ecclesiast.
cap. 6.) Vir cui dedit De⁹ diuitias,
& substantiam, & honorẽ, & nihil
deest animæ suę ex omnibus quæ
desiderat, neq; tribuit ei potestatem
De⁹, vt comedat ex eo, sed homo
extra-

DIVITIARVM. 63

extraneus vorabit illud, hoc vani-
tas, & miseria magna est. Sed esto
diuitiæ cõsistant, & heres adsit in-
stitutus, at ignoras, an talis futur⁹
sit, quæ hec omnia, quæ tu tanto tẽ-
poris spatio, tot laboribus, tanta
solicitudine, neq; tibi ipsi parcẽs,
cõgregasti, ille breuissimo dierũ
numero ignauia, ludo, scortatio-
nibus, aucupijs, atq; alijs vanissi-
mis, & turpissimis reb⁹ dilapidet,
& cõsumat. Psal. 38. Thesaurizat,
& ignorat cui cõgregauit ea. &c.
Vnde Sapiẽs. Detestatus sum, in-
quit, omnẽ industriam meã, qua-
sub sole studiosissimẽ laboraui,
habiturus heredem post me, quẽ
ignoro vtrum sapiens, vel stultus
futurus sit, & dominabitur in la-
boribus

DE RECTO VSV

horibus meis, quibus desudavi,
& sollicitus fui, & est quidquam
tam vanum? Hæc sapiens. Crates
ille antiquus dicere solebat, si sibi
licuisset, ubi in altissimam vrbis
partē cōscendisset, se vociferaturū,
quorsum ruitis homines, qui
omne vestrum studiū in cōparan-
dis pecunijs impenditis, filiorum
verò quibus eas relinquitis, nul-
lam sanè curam suscipitis.

Cap. 28.

Peccata
parētum
in educa-
tione fi-
liorum.

¶ ET quidem iure optimo stul-
tissimi, atq; vanissimi iudicandi
sunt, qui pro incerto herede locu-
pletādo, certos, & inexhaustos la-
bores suscipiunt, & quod nō rarò
accidere solet, omnem operam
impendunt, vt census augeatur,
& cumulus pecuniarum filijs ac-
crescat.

DIVITIARVM.

64

erescat. At verò ingenuū ipsorū
educationē, & morū nobilitatē
(quib⁹ nulla potest esse possessio
præstantior) ita parui pēdunt, &
pro nihilo ducūt, vt cū per semet
ipso curam census & pecuniarū
gerant, neq; alijs committant: li-
beros tamen, quibus omnia con-
geruntur, illis erudiendos tra-
dunt, quibus ipsum censum, aut
pecuniā nō crederēt, neq; ad hoc
adsciscuntur (vt par erat) viri do-
ctrina præstantes, & moribus cō-
spicui, sed qui omni virtutum ge-
nere destituti, tenui stipendio cō-
tenti: id muneris velint præstare:
cum tamen equis non præficerēt
homines, qui eorum ora frenis tē-
perare non scirent, aut equitandi

artem

DE RECTO VSV

artem non calleant, maiorq; geritur cura equorum, quam filiorum, ita, ut quemadmodum dixit Diogenes, apud Spartanos præstare arietem esse Spartanorum, quam filium: ita apud quosdam dici posset (quod attinet ad educationem) præstare eorum equum esse, quam filium. Verum tamen est, plerumq; socordia, atq; ignavia ipsorum filiorum fieri, ut cum abunde omnia illis suppeditata sint à parentibus, ipsi sibi defuisse videantur, atq; ita verissimum est illud, quod Sapiens dixit, neminem scire posse, qualē heredē habiturus sit. Caueant ergo parentes, ne ob incertā filiorū spē obdurentur fallacia diuitiarū, in idq; maximē incū-

DIVITIARVM.

65

incubant, ut filij non tā ditentur pecunijs, quam virtutibus. Rectum enim est filios pecunia egētes virostamē in omni virtutū genere illustres præstantesq; relinquere, quā diuitiarū cumulū qui egeat viro. Si ergo diuitie fallaces sunt; si heredes, quibus paratur, incerti: quid potest esse tam vanū, quā tot laboribus, tot animi, & corporis periculis quærere res, quæ tibi noceant, atq; vtriusq; vitæ interitum adferant, & illis non prosint, quibus eas relinquis.

¶ QVOD si qui adeo affixi sunt diuitijs, ut nihil eis gratum esse possit, quod diuitiarum splendore sit destitutum: ij sciant me nunquam animum induxisse, ut eorū

Cap. 19.
Homines nō appetū has diuitias.

I

incentes.

DE RECTO VSV

mentes ab studio diuitiarum retardarem, sed potius id moneo, vt eas diuitias, quas eorum animi sitiunt, eas summis conatibus perquirant, & cōsestantur. Certū est autem cum animus hominis rei alicuius desiderio inardescit, non imaginem, aut vmbra illius sitire, sed veram, & consistentem rem querere. Ergo & qui diuitiarum sunt auidissimi, similiter qui voluptatum ardoribus vruntur, non phantasiam diuitiarum, aut vmbra voluptatum sitiunt, sed veras, & consistentes diuitias, puras, & omni labe carentes voluptates exoptant. Tales autem diuitiæ, & voluptates non sunt illæ, quæ auaritia, rapina, luxu, & libidine

DIVITIARVM.

65

dine comparantur. Planum ergo sit, hos auidissimos homines impetu quodam naturę diuitias immortales, & voluptates nūquam interituras appetere. Cum autem homines fragiles, & imbecilli has opes, quas optant, non statim assequantur, huius cupiditatis stimulis incitati, quasi per saxa quędam prærupta amentes feruntur, & ruunt, & passim offendunt, & concidunt: & cum opes, & voluptates sempiternas exoptent opes caducas, & vmbrailes amplexantur, nefarijs, & sordidis voluptatibus inuoluuntur: quemadmodum æstu feruidi & sitibūdi dum aquas limpidissimas perennium fontium desiderant, tamen inter-

I 2 dum

DE RECTO VSV

dum, ne diutius molestiam sitis
sustineat in aquas palustres cœno
& spurcicijs plenas, & quæ sitim
nō extinguūt, sed nausēā excitēt
præcipites ferūtur. Hanc hominū
infantiā incessabilibus lachrymis
deplorandā, & dignā, quæ cælis
etiā faciat stuporē, descripsit Iere
mias illis verbis. Stupescite cæli
super hoc, & portę eius desolami
ni, duo mala fecit populus meus,
me dereliquerūt fontem a quæ
viuæ, & foderunt sibi cisternas,
cisternas dissipatas, quæ cōtinere
nō valēt aquas. Et certē qui hui⁹
seculi diuitias, & voluptates in
quirit, cisternas fodit dissipatas,
ex quibus non poterit aquam ex
haurire, quæ sitim extinguat: sed
potius

DIVITIARVM.

67

potius cœnum, & sordes, quibus
labem, & maculā sibi aspergat.

¶ ERGO QVI veras volup
tates exquirit, honores expe
tit, imperia consecratur, sum
mas opes, & nunquam inte
rituras desiderat, Deum ipsum
omnium bonorum auctore que
rat. In illo enim sunt opes immē
sæ, quibus amicos suos magnifi
cētissimē locupletat, ille cūctos,
qui illi adhærent, in regni societa
tem, & summas delicias, & hono
res conuocat. Prouerb. 3. Mecum
sunt diuitiæ, & glorię, opes super
bæ, & iustitia: Melior est fructus
meus auro, & lapide pretioso, in
vijs iustitiæ ambulo, vt ditem dili
gentes me, & thesauros eorum

Cap. 30.
Quæ sint
veræ diui
tiæ.

I 3 repleam

DE RECTO VSV

repleam. Vnde D. Chrysostom.
Homil. 3. ad populum. Si verè, in-
quit, diues esse cupis, Deum ami-
cum habe, & omnium ditissimus
eris. Et D. Gregor. Hom. 15. in Lu-
cam. Si ergo, fratres charissimi,
diuites esse cupitis, veras diuitias
amate: si culmè veri honoris qua-
ritis, ad caeleste regnum tédite, si
gloriã dignitatis diligitis, in illa
superna Angelorũ curia adscribi
festinate. Vis, inquit, D. Chrysost.
magnas, & spléndidas domos ædi-
ficare, non prohibeo, sed non su-
per terram, ædifica tabernacula
in celis, vt alia suscipere possis, ta-
bernacula nunquam deficientia.
Et Christus dominus: Thesauriza-
te vobis thesauros in celis, vbi
neq̃

DIVITIARVM

68

neq̃ ærugo, aut tinea demolitur,
vbi fures non effodiunt, aut furã-
tur.

¶ N A M si diuitie in terra recô-
duntur, nihil illis fallacius vndiq̃
contra te inuidorum oculos ar-
mant, ab ipsismet domesticis, &
contubernalibus parãtur infidie,
vt te compilèt. Si opes tuas inco-
lumes seruare cupis, quid homi-
num p̃sidia requiris? Christus
est paratus, vt suscipiat, & seruet,
& cum multo fãnore reddat. Ex
eius enim manibus nemo potest
eripere, quin potius te ipsum cū
tuis diuitijs securum faciet, quòd
cum fecerit, non exposcit merce-
dem ob custodiam. (vt homines)
sed ipse potius mercedẽ reddit.

Cap. 31.
Quis sit
optimus
modus af-
seruandi
diuitias.

DE RECTO VSV

Quod si lucrum spectas, & id maxime optas, vt magnis vsuris cumulus pecuniarum acrescat. Ecce tibi ingens lucrum, rara, & nullis seculis audita vsura Euangelicis verbis offertur. Quicumque dimiserit domum, aut filios, aut agros, &c. cetuplum accipiet, & vitam aeternam possidebit. Homines quidem sine vlla dubitatione magna argenti, & auri pondera foenerant, vt inde lucrum aliquod reportet. Peccatores peccatoribus foenerantur, vt recipiant aequalia. Lucæ. cap. 6. Tibi verò non quod cumque lucrum, sed cetuplum repromittitur, idque non hominum fidei, aut chirographo nixum, sed Dei verbo, quod in aeternum manet.

DIVITIARVM.

69

net. Ergo aut credis Deum in suis pollicitationibus esse veracem, aut non, si non credis, perfidus es, & omnium infidelium stultissimus. Eam enim veritatem diffiteris, quam sancti viri sanguine etiam effuso proclamant, immo & Gentiles Philosophi constantissime asserunt, & ipsi etiam demones confitentur. Si verò de hac diuina veritate non dubites (vt par est) quid potest esse stultius, quam sic te circa illam gerere, ac si de eius falsitate non dubitares? Certè si Rex aliquis potentissimus voce praconis nunciari iussisset, vt qui cumque vellent sibi mutuo pecunias dare certò scirent se breui temporis spatio, non solum id quod

I s legibus

DE RECTO VSV

legibus concessum est, sed duplū,
immo & centuplum recepturos,
nullus esset, qui, hac voce audita,
non excitaretur, vt quantum pos-
set pecuniarum Regi daret, quòd
si aliunde non haberet, venditis
etiā possessionibus, pecunias que-
reret, quibus ingēs illud lucrum
reportaret, & tanta Regis largita-
te frueretur, instar illius negotia-
toris Euangelici, qui inuēta vna
pretiosa margarita, quam diligē-
ter inquirebat, vendidit vniuersa
quæ habuit, vt eā emeret, & obla-
tam ingentis lucri occasionem
non prætermitteret. Si quis verò
esset, qui Regis pollicitatione ni-
hil permotus, adhuc tenaci corde
pecunias retineret, & domi oc-
clusas

DIVITIARVM.

70

clusas seruaret, hic necessaria ra-
tione, aut stultissimus haberetur,
qui tātum lucrum tam stultē ne-
gliceret, aut conuinceretur non
adhibuisse fidem pollicitationi-
bus Regis, vnde auctor imperfe-
cti operis super Matth. titu. Chry-
sost. Si verè, inquit, credis ea, quæ
audis, quare non dabas simplum
in terra, vt centuplū inuenires in
cælo, quomodo non dabas tem-
poralia, vt inuenires eterna? Hec
ille. Ergo si Deus non aufert à no-
bis diuitias, sed ipse potius custo-
dit & seruat, & cū multo scenore
reddit, immo pro temporalibus,
& caducis æternas opes, & nullo
quo interituras pollicetur, qua ex-
cusatione, qua venia digni erunt,
hi,

DE RECTO VSV

hi, qui pecuniarum sunt tenacissimi, quando talem custodiam tantum lucrum, tam arcana, atq; recondita præmia negligere nō vererentur. O hominum insaniam, stupore & lachrymis prosequendam.

Cap. 32.
Quā sint
deploran-
di diui-
ves.

¶ SED quid vos alij deplorent, vos ipsi potius diuites vestrā stultitiam deplorate, atq; æterno luctu, & mærore lugete. Agite nūc diuites, inquit D. Iacobus, plorate ululantes in miserijs vestris, quæ aduenient vobis, diuitiæ vestræ putrefactæ sunt, & vestimēta vestra à tineis comesta sunt, aurum, & argentum vestrum aruginauit, & ærugo eorum in testimonium vobis erit, & manducabit carnes vestras

DIVITIARVM.

71

vestras sicut ignis. Thesaurizastis vobis iram in nouissimis diebus, ecce merces operariorū, qui mesuerūt regiones vestras, quæ fraudata est à vobis, clamat, & clamor eorum in aures Domini Sabaoth introiuit. Epulati estis super terrā, & in delicijs enutristis corda vestra in die occisionis. &c Et Baruch. cap. 3. Stultam horum solitudinē deridens. Vbi, inquit, sunt Principes gentiū, & qui dominantur super bestias, quæ sunt super terram, qui in auibus cæli ludunt, qui argētum thesaurizāt, & aurum in quo confidunt homines, & non est finis acquisitionis eorum, qui argentum fabricant, & solliciti sunt, neq; est inuentio operum

DE RECTO VSV

operum illorū, exterminati sunt,
& ad inferos descenderūt, & aliū
loco eorum exurrexerunt. &c.
Horatius libro. 4. Oda. 7.

Nos vbi decidimus,

*Quò pius Aeneas, quò Tullus diues, & An
Pulvis, & Umbra sumus.*

Sedes superborū Ducū destruxit
Deus, & sedere fecit mites pro
eis. Ecclesiast. 10. Et regius vates.
Dormierunt, inquit, somnium
suum omnes viri diuitiarum, &
nihil inuenerunt in manibus suis.
Et Psal. 72. Quomodo facti sunt
in desolationem, subito defecerunt,
perierunt propter iniqui-
tatem suam velut somniū surgē-
tiū Domine, in ciuitate tua ima-
ginē ipsorū ad nihilū rediges. &c.

Sed

DIVITIARVM.

70

Sed quid opus est mala huiusmo-
di auaris, ac superbis diuitib⁹ cuc-
tura Prophetarum oraculis recē-
sere, aut quid potest esse, quòd tā
explicet horum miseriam, & ca-
lamitatē, quàm illud Christi pa-
roemium: Facilius est camelum
transire per foramen acus, quàm
diuitem intrare in regnum celo-
rum? Quē locū versans D. Chry-
sosto. Hom. 15. super Matthaeum.
Age, inquit, iam diues, qui diuitia-
rum affluentia delectaris, hanc
Christi sententiā repete, sapiusq;
animoverfa, quòd impossibile sit
ad caelos diuitē peruenire, ad hāc
tu sententiā montes, terrā, maria
cōfer, & omnia, si, ita vis, cogita-
tione aurū facito: nihil exequari
damno

DE RECTO VSV

damno poterit, quod inde patie-
ris. Finge animo, hominem qui
multa iugera terræ habeat, do-
mos quamplures, totidē balnea,
mille mancipia, ornatas argento
ædes, auro decoratos thalamos
vniuersum mundum possideat,
totq; seruos, quot nūc in orbe ter-
rarum sunt homines, ac vbiq; ter-
rarum ædes, ciuitates, gentes, sua
ditione teneat fontes, & fluuij au-
rum sibi pro aqua fluante, tribus
certē obolis huiusmodi homi-
nem vna cum diuitijs suis, nisi ad
exlum aspiraret dignum non du-
cerem. Quid prodest homini, in-
quit Christus, si vniuersum mun-
dum lucretur, animæ verò suæ de-
trimentum patiatur.

¶ SI

DIVITIARVM.

73

¶ SI ergo diuitiarum cupiditate
tot, & tanta mala oriuntur, vt do-
mus, ciuitates, prouinciæ, floren-
tissima regna hæc vna cupiditate
euertantur, atq; sanctissima diui-
ni numinis iura violentur. Si de-
niq; diuitiæ ipsæ tot laborib⁹, tot
animi, & corporis periculis ac-
quisitæ, tanto animi angore serua-
tæ, non solū apud gētiles Philoso-
phos, sed etiā in ipsis scripturis sa-
cris diuini numinis spiritu editis,
tāta malitiæ nota inurūtur, vt spi-
ritus, & tribuli vocentur, & inter
maxima Christianæ vitæ incom-
moda recenseantur, quid potest
esse tam vanum, quàm tam im-
probe cupiditati colla submitte-
re, & non potius eam procul ab

Cap. 33.
Impiorū
diuitum
anxia cu-
piditas
breuis, &
vana fœ-
licitas.

K animi

DE RECTO VSV

animi præcordijs arcere, addo
etiam, quod diuitiæ ipsæ incertæ,
& caducæ sunt, temporum muta-
tioni, & hominum insidijs expo-
sitæ. Sunt etiam adeò fallaces, vt
dum maiorem felicitatē suis pos-
sessoribus videntur polliceri, tūc
aut eos vacuos, & inanes deferāt,
aut maximis animi curis, & an-
goribus inuoluant, frequenterq;
eos in sublimi, & excelso loco cō-
stituūt, vt sic elatos, & inedito lo-
co omniū in oculis positos, gra-
uiori lapsu, & maiori cū dedeco-
re præcipitēt. Psa. 72. Deiecisti eos
dum alleuaretur, quomodo facti
sūt in desolationē, subitō defece-
runt velut somnium surgentium
Domine, in ciuitate tua imaginē
ipsoꝝ

DIVITIARVM.

74

ipsoꝝ ad nihilū rediges. Quasi
dicat. Ij, qui opibus, & gloria flo-
rentes, diu permansuri videban-
tur, eo ipso tempore, quo hac po-
pulari aura tumentes ad maiore
dignitatem aspirabant, subitō de-
iecti sunt, atq; eorum eumentia
felicitas, vmbre, & imagini som-
niantium simillima in ciuitate, in
publico loco, omnium cōspectu
velut fumus euauit. Vnde Psa.
56. Vidi impium superexaltatum
sicut Cedros Libani, transiui, &
ecce non erat: quæsiui eum, & nō
est inuentus locus eius. Et rursus.
Adhuc pusillum, & non erit pec-
cator, quæres locum eius, & non
inuenies. Laus imperioꝝ, inquit
Iob, brevis est, & gaudium hypo-
critæ

DE RECTO VSV

Cap. 34.
Grauis
quærela
sanctorū
patrū ob
terrenā
felicitatē
impiorū
diuitum

critæ ad instar puncti.

¶ QVARE sancti illi patres cū viderent his superbis, & auaris diuitibus cuncta prosperè, & ex animi sententia euenire, paululum quidem commoti sunt. Mei autē (inquit regius vates) penē moti sunt pedes, penē effusi sunt gressi mei, quia zelauī super iniquos, pacem peccatorum videns: qui a nō est respectus mortis eorum, & firmamentū in plaga eorum, in labore hominum non sunt, & cum hominibus nō flagellabūtur. &c. Sed animo volentes horum vanam felicitatem, vmbra, & somno futiliorem, tanquam fumum evanescere faciliē intelligunt, hos diuites improbos, idē opibus florere

DIVITIARVM.

75

tere, ac secundis rebus breui tempore frui, vt mox acerbiora supplicia sustineant, & in miseriis æternas precipitētur instar herbæ cāporū, aut feno, qui dū florere videtur, subito exarescit, & perijt. Psal. 36. Noli emulari in malignātibz, quoniam sicut fœnum velociter arescēt, & sicut olera herbarum citō decident. Et Psal. 91. Cū exorti fuerint peccatores sicut fœnum, & apparuerint omnes, qui operantur iniquitatē, vt intereāt in seculum seculi. &c. Iustorum verò pars felix, & fausta, quæ nullis incommodis deturbari, aut tēporum vetustate consumi, aut deleri potest. Quare cum idem Regius vates diceret, se superborum

K 3 diuitū

DE RECTO VSV

diuitum temporali felicitate paululum fuisse commotum, tãdem subiunxit. Vt iumentũ factus sum apud te, & ego semper tecũ. &c. Quid enim mihi est in cælo, aut à te quid volui super terram? defecit cor meum, & caro mea, Deus cordis mei, pars mea Deus in æternum. Quia ecce qui elongant se à te, peribunt, perdidisti omnes qui fornicantur abs te: mihi adhærere Deo bonum est, & ponere in Domino Deo spem meam. Hoc est: Cum viderem homines impios, & omnibus sceleribus contaminatos, opibus circumfluere, trãquillam, ac beatã vitã colere, tam vehemẽter hac rerum specie animus meus commotus est, vt
parum

DIVITIARVM.

76

parum abfuerit, quin de recta sententia depellerer: sed rem diligentius expendens, & animo meo altissimi tui consilij rationem reputans, obmutui, & tanquam rude iumẽtum factus sum apud te, arcani consilij tui rationes ignorãs. Tu verò apprehensa dextera manu mea, per rectã viam deduxisti, ne hac animi fluctuatione aberrans, in præcipitium aliquod ducerer. Cumq; viderem te duce ad tãtam animi tranquillitatem, ad tantum decus, & gloriam peruenisse, hoc vnum optabã, vt mihi semper tecum esse contingeret. Quid enim mihi gratũ, quid iucũ dum esse potest in cælo præter te? aut in terris, quẽ præter te amore

K 4 meo

DE RECTO VSV

meo dignū iudicē, vt eū suspici
& colam? Certē copiosæ, & af-
fluentes diuitiæ, quas isti impij ho-
mines tanto animi ardore perse-
quuntur, mihi vilescūt, & sordēt
cum te intueor, & animo meo cō-
tēplor. Tu ergo Deus cordis mei,
tibi vni cor meum, mentem meā,
animum meum tradam, neq; vn-
quam committam, vt tempore
aliquo à te discedens, aliud præ-
ter te amē, & ad res caducas ani-
mum meum conuertam, tu Deus
pars mea in eternum. Nam qui te
aquæ viux fonte derelicto, cister-
nas dissipatas fodiunt, atq; operā,
& amorem tibi vni debitum in
conquirendis, & cumulandis di-
uitijs, & voluptatibus impēdūt,
ij forni-

DIVITIARVM

77

ij fornicarij, & adulteri maximo
suo demerito peribunt, perdi-
disti omnes qui fornicantur abs-
te : à me verò procul absit, vt
tanta animi cæcitate his tempo-
ralibus diuitijs adhærens, in re-
bus adeò caducis spem meā con-
stituam. Mihi adhærere Deo bo-
nū est, & ponere in Domino Deo
spem meā. &c. Hæc regius vates.
Patientissimus etiā Iob eodē ani-
mi stupore commotus. Attendi-
te, inquit, me, & obstupefcite, &
superponite digitum ori vestro,
& ego quando recordatus fuero
pertimesco, & concutit carnem
meam tremor. Et quæ tādē est
hæc res, vir sanctissime, quæ tibi
tantum animi stuporem inducit,
K s adeoq;

DE RECTO VSV

adeoq; cōmouet, vt vel eius me-
moriam pertimescas. Quare, in-
quit, impij viuunt, subleuati sunt,
confortatiq; diuitijs, semen eorū
permanet coram eis, propinquo-
rum turba, & nepotum in conspe-
ctu eorum, domus eorum securæ
sunt, & pacatæ, & non est virga
Dei super illōs. Bos eorum con-
cepit, & non abortiuit: vacca pe-
perit, & non est priuata foetu suo.
Egrediūtur quasi greges paruuli
eorum, & infantes eorū exultant
lusibus. Tenent tympanum, & cy-
tharam, & gaudent ad sonitum
organi. Ducūt in bonis dies suos,
& in puncto ad inferna descen-
dunt. Qui dixerunt Deo, recede à
nobis: scientiam viarum tuarum
nolumus

DIVITIARVM.

78

nolumus. Quis est omnipotēs vt
seruiamus ei, aut quid nobis pro-
derit si orauerimus illum? Quasi
dicat: Si vultis scire quid sit, quod
me in admirationē raptū timere
fexerit, & stupere faciat? Hoc est: Sci-
licet, quod video homines scele-
ratos, & impios, & in ipsum Deū
contumeliosos, quippe qui diui-
nam eius prouidentiam, & immē-
sam potestatem negare non verē-
tur, hos inquam sceleribus conta-
minatos, flagitijsq; fœdos homi-
nes video opibus florētes, & tā fe-
licem, ac iucundam vitā colere,
vt affluentia diuitiarum, postero-
rum etiam iucunda, & incolumi
sobole nihil videant oculis, aut
animo percipiāt, quod eis causam
l. titiæ

DE RECTO VSV

letitię, & iocunditatis nō augeat,
atq; cum in longum tempus de-
ducta ætate hac terrena felicitate
fruantur. In ipso etiam moriendī
modo felices sunt, nam mors ho-
minibus infesta (quæ, dum se diu-
turna, & indefessa ægritudine vi-
tæ permiscet, quos eripere cona-
tur, diu vexat, vt ipsorum etiā vita
pascatur) tamen cum his diuitib?
benigni⁹ videtur agere, quos nul-
lis doloribus afflictos, subitō in
puncto, atq; momento temporis
rapit. Hæc sunt, quæ sanctus ille
vir de impiorum diuitū terrena
felicitate commemorat, quā pa-
rum absuit, vt pati non posset vir
patientissimus. Sed cum secū re-
putaret, quā vana, quā futilis
sit

DIVITIARVM.

79

sit horum diuitum felicitas, quan-
tis malis comparata, quanto do-
lore amissa, quā citō extincta,
atq; deleta. Verum tamen, inquit,
quia non sunt in manu eorum bo-
na sua, consilium eorum longē
sit à me, quoties lucerna impiorū
extinguetur, & superueniet eis
inundatio, & dolores diuidet fu-
roris sui. Erunt sicut palea ante fa-
ciem venti, & sicut fauilla, quam
turbo dispergit, Deus seruauit fi-
lijs illius dolorem patris. &c. &
cap. 27. Hæc est pars hominis im-
pij apud Deum, & hæreditas vio-
lentorum, quā ab omnipotente
suscipiēt. Si multiplicati fuerint,
filij ei⁹ in gladio erūt, & nepotes
eius non saturabuntur pane.

RE-

DE RECTO VSV

Cap. 35.
Egenis,
& diuiti-
bus con-
sulit.

¶ RELIQVVM ergo est, vt
qui diuitias non habet, eas no so-
lum non immodicè optent, sed
potius contemnant, neq se corū
sarcina grauari patiantur: qui ve-
rò copiosas diuitias possident, &
opum affluentia delectantur, sint
tanquam nō possidentes, (præte-
rit enim figura huius mundi) &
in id maximè incumbant, vt diui-
tijs sibi creditis, ad bona opera
vtentes, non tam auari diuites,
quàm Dei fideles dispensatores,
& sint, & appellentur. Diuitiæ si
affluāt, inquit regius vates, nolite
cor apponere. Ne tātū diuitias esti-
metis, vt cæca cupiditate ducti,
amorem Deo debitum, tam cadu-
cis rebus impendatis. Ergo qui
opibus

DIVITIARVM. 80

opibus abundantes, verè diuites
esse cupiunt, his temporalibus di-
uitijs, æternas, & nunquam interi-
turas lucrentur, diuitias benignè,
& liberaliter communicent, ho-
spitalitatem tantopere à maio-
ribus obseruatā exerceāt, eleemo-
synas pauperibus elargiantur,
sciantq à Deo optimo, & sapien-
tissimo omnium bonorum lar-
gitore, non ad luxum, & volup-
tatem diuitias accepisse, sed vt
pauperes, & inopia pressos suble-
uarent.

¶ IN quo magis peccatur ab his,
qui claris maioribus orti, ad hæc
benignitatis, & pietatis opera
exercenda, maiori vinculo astringun-
tur: cum enim in conuiujs,
lusibus

Cap. 36.
Vanū di-
uitum q̄
mor.

DE RECTO VSV

lufibus, scortatione, splēdidis vestib⁹, & in reliquis, quæ ad voluptates, & auram populi captandā pertinet, adeo profusi sint, vt nulla rei familiaris ratione habita, immanes quosdā sumptus exerceāt, tamē in subleuandis egestate, & miseria inopibus, quo nihil est Christiano homine dignius, non solū non sunt profusi, & liberales, sed parcissimi, & adeo tenaces pecuniarū, ac si vnū, aut alterū elemosynæ opus vniuersam substantiā exhauriret, atq; consumeret. Quo timore quid potest excogitari, stultius, aut diuine prouidentiae magis aduersum? Illic trepidauerunt timore, vbi nō erat timor. Timent, ne ob paruā elemosinā

DIVITIARVM 31

mosynæ largitionē census exhauriatur. At verò superbos sumpt⁹, & in leuissimis rebus rem familiarem euertentes, nihil formidant. ¶ **ELEEMOSYNA** quidem exhaurit, delet, atq; consumit peccata, nā sicut aqua extinguit ignē, ita elemosyna extinguit peccatum: at verò opes, atq; substantiā tam lōgē abest, vt exhauriat, atq; consumat: vt potius maximisaugeat incrementis, de primitijs omnium frugum tuarum da pauperibus, & implebūtur horrea tua saturitate, & vino torcularia tua redundabūt. Pius, & liberalis pecuniarum elargitor, securior ab omni egestate viuit, quā si aeternum pecuniarū clausum serua-

Cap. 37.
Liberalis
elargitio
censum au-
get.

DE RECTO VSV

rect. Prouerb. 17. Eleemosyna viri
quasi sacculus cum ipso, & gratiā
hominis quasi pupillam conser-
uabit. Psal. 40. Beatus qui intelli-
git super egenum, & pauperem
in die mala liberabit eum Domi-
nus. Dominus conseruet eum, &
uiuificet eum, & beatū faciat eū
in terra, & non tradat eū in ani-
mam inimicorum eius. Domi-
nus opē ferat illi super lectū do-
loris eius, vniuersum stratū eius
versasti in infirmitate eius. &c.
Hoc est: Adeo placet, & Deo gra-
ti sunt illi, qui afflictorum miserē-
tur, vt nō immerito felices, & bea-
ti dicendi sint, nam pro benigni-
tate, qua illi in pauperes vtuntur,
eos vicissim Deus clemēter iuuat.

be.

DIVITIARVM.

82

benignisq; benignum, & miseri-
cordem se gerens in die mala, in
puncto temporis miseriæ, & ca-
lamitatis pleno, cum omni homi-
nū præsidio dislitiuūtur, tūc potē-
tissimus, atq; pientissimus Deus
eos incolumes seruabit, neq; vn-
quā patietur, vt inimicorū insidijs
aut arbitrio derelicti, incommo-
di aliquid patiātur, quod si in gra-
uē aliquē morbū inciderint, vbi
hominū adiumenta, & amicorū
solatia magis desiderantur, tunc
presto aderit Deus, qui lecto assi-
deat, fomēta paret, quicq; suis ma-
nibus lectū verset, & sternat, atq;
omnia officia, charissimamici, &
indulgentissimæ matris præstet,
& exhibeat, immo non solū sui

L 2 largi-

DE RECTO VSV

largitores, sed eorū etiā posteros ab inopia, & egestate liberos seruit eleemosyna. Quis enim vidit unquam iustum, & pium hominem derelictum, aut semen eius querens panem?

Cap. 38.
Maximè
indigent
diuites.

¶ At verò posteri eorū, qui afflicti eorū inopia nihil cōmoti, man⁹ cōtrahūt, & auarissimè cōgregāt, vt diuitias, quas pauperū inopia neglecta, crudeliter cumulauerant, luxu, & turpitudine profundunt. Horū, inquī, posteri egestate, & inopia, atq; alijs incōmodis affectu, in fausta, atq; infelici morte desebuntur. Iob. cap. 27. Hec est pars hominis impij, & hereditas violentorū quā ab omnipotente suscipiēt. Si multiplicati fuerint,
filij

DIVITIARVM. 33

filij eius in gladio erunt, & nepotes eius non saturabuntur pane, qui reliqui fuerint, ex eo sepeliētur in interitu, & viduæ illius non plorabunt. Si cōportauerit quasi terrā argentū, & sicut lutum præparauerit vestimenta. Preparabit quidē, sed iustus vestiētur illis, & argentum innocens diuidet. &c. Illi ergo, illi diē malā timeāt, inopiā, & egestatē pertimescant, qui diuitijs affluentes pauperū miseria non cōmouētur. Cur timebo in die mala (inquit regius vates) iniquitas calcanei mei circundabit me? Qui confidunt in virtute sua, & in multitudine diuitiarum suarū gloriāntur, ipsi (inquā) timere debent. At, qui inopia op-
L 3 presso

DE RECTO VSV

pressos à miseria subleuant, illisq;
proprias diuitias impartuntur,
tàm longè absunt, vt timere de-
beāt. Quin potius felices, atq; bea-
ti reputandi sunt, qui diuitias im-
partiēdo, ipsum diuitiarū cumu-
lum augent, sibiq; diuini numinis
opē conciliant, qui eos ab omni
egestate, & inopia incolumes ser-
uabit. Diuites eguerunt, & esurie-
runt, inquirētes autē Dominū nō
minuentur omni bono. Fit enim
iusto Dei iudicio, vt qui egenorū
inopia neglecta, crudeles, & in-
humani diuitias cumulāt, grauio-
ri egestate, maximisq; vitæ incō-
modis opprimantur. Nā vbi mul-
tæ sunt opes, multi qui comedūt
cas, & qui amat diuitias, fructum

non

DIVITIARVM.

84

nō capiet ex eis. Ecclesiast. cap. 6.
Est & aliud malū, quod vidi sub
sole, & quidē frequens apud ho-
mines. Vir cui dedit De⁹ diuitias,
& substantiā, & honorē, & nihil
deest animæ suæ ex omnibus, quæ
desiderat, neq; tribuit ei potesta-
tē Deus, vt comedat ex eo, sed ho-
mo extraneus vorabit illud. &c.
At verò qui Dei voluntatē inqui-
rentes, diuitias sibi creditas, ege-
nis cōmunicant, procul ab impro-
ba, & insana solitudine, quæ di-
uites cruciat, nullā incipiā, nullos
animi angores persentiēt, sed po-
tius & proprijs diuitijs, & omni-
bus alijs bonis, quibus diuites ca-
rent, maxima pace, atq; animi trā-
quillitate hilares, & iucūdi fruē-

L 4 tur

DE RECTO VSV

Allusio.

Cap. 39.
Eleemo-
syna in-
tarsemi-
nis.

tur, qui seminant in lacrymis pau-
perum, in exultatione metent. Ve-
nientes venient cum exultatione
portantes manipulos suos.

¶ **E**ST eleemosyna instar illius
seminis, quod cū caderet in terrā
bonam, attulit fructum centesi-
mum, vnde D. Chrysosto. Homi.
36. in Genesim. Ea. inquit, de cau-
sa semini eleemosynam cōpara-
uit diuina scriptura, vt cū gaudio
& multa alacritate eā operemur,
nam si nō, qui semina terræ concre-
dunt, & intus reposita spargūt ita
negotiātur, vt bona spe foueātur,
& iam nunc manipulos imaginē-
tur, ac plenas areas multo magis
quibus datum est semē hoc spiri-
tuale seminare, gaudere, & exul-

tare

DIVITIARVM

35

tare conuenit, quod messuri sint
in celo, hoc quod in terra serunt,
& nūmos expendendo, peccato-
rum remissionem recipiunt, & fi-
ducie materiam inueniunt, con-
ciliantes sibi per ea, quæ hic dant
perpetuam quietem, & cum San-
ctis conuersationem. Et concio-
ne. 2. in dictum Paul. habētes au-
tem eundē spiritum. Ideo, inquit,
semen vocatur eleemosyna, quia
res hæc nō tam sumptus est, quàm
redditus. Tu autem quando semi-
nandum est, nō magni facis quod
euacuas fructuum veterum prō-
ptuaria, sed messis future fructū
expectas, idq; cū euentū nescias,
nam & rubigo, & calamitas, &
locusta, & aeris intemperies quā

L 5 doq;

DE RECTO VSV

doq; spes nostras frustratur. Cum
verò in cælum semen iaciendum
est, vbi nullæ sunt tēpestates, nul-
læ insidiæ, nulla laxisio tergiuersa-
ris, ac procrastinas. Et quam spe-
ras veniam, qui in terram seminā-
do confidenter, & alacriter id fa-
cis, cum verò in manum Dei se-
minādum est, cessas, & negligis?
Hæc D. Chrysostomus. Et D. Pau-
lus de hac ipsa re sermonē faciēs,
monet, vt manu minimè parca,
nō ex tristitia, aut ex necessitate,
sed hilari, & iucundo animo ca-
leste hoc semen eleemosynæ iacia-
mus. Qui parè, inquit, seminat,
parè metet, & qui seminat in be-
nedictionibus, de benedictioni-
bus & metet: vnusquisq; prout
destina-

DIVITIARVM.

86

destinavit in corde suo, non ex tri-
stitia, aut necessitate, hilarē enim
datorem diligit Deus. Potens est
autem Deus omnem gratiā abū-
dare facere in vobis, vt in omni-
bus semper omnem sufficien-
tiam habentes, abundetis in om-
ne opus bonum, sicut scriptū est.
Dispersit dedit pauperibus, iusti-
tia eius manet in sæculum sæculi.
Qui autem administrat semen se-
minanti, & panem ad manducan-
dum præstabit, & multiplicabit
semen vestrum, & augebit incre-
menta frugum iustitiæ vestræ, vt
in omnibus locupletati abunde-
tis. &c. Quoniam ministeriū hu-
ius officij non solum supplet ea,
quæ defunt Sanctis, sed etiā abū-
dat

DE RECTO VSV

dat permultas gratiarum actiones in Domino Quibus verbis grauissimè depellit vanum corū timorē, qui ab eleemosyna deterrentur, eò quod huiusmodi benignitas videatur rem familiarem exhaustire, cum potius magnis cumulis augeat, & in futurum æternas, & nulli vetustati, aut temporis iniuriæ obnoxias diuitias adipiscatur. Tota die miseretur, & cōnodat, & semen illius in benedictione est. Psal. 36. Est eleemosyna velut radix in pingui plantata solo, quæ non solum singulis annis, sed per singulos etiā dies, & menti, & corpori maximos, & suauissimos fructus affert. Et quidem in alijs rebus messis, & seminat

DIVITIARVM. 87

natio eiusdem est seminis. Nam qui triticum, aut hordeum spargit, aut aliquid simile, messis tempore id ipsum genus seminis est messurus, at in eleemosyna nō idē vsu venit. Sed spargis argentum, & fiduciam maximam erga Deū colligis, das pecuniā, & peccatorū veniā consequeris. Præbes panem, & vestē, & pro his regnū cælorū tibi paratur, bonæq; illa infinita te manent, quæ neq; oculus vidit, neq; auris audiuit, neque in cor hominis ascenderunt. &c.

¶ D I C I non potest, quàm sit quæstiuosa, quàm ab omni periculo aliena vsura, pauper est qui accipit, Deus se favore obligat, nō vt simplum, aut duplū, sed vt in hoc

Cap. 40.
Eleemosyna vsura qualis sit.

DE RECTO VSV

Prouer-
verb. 19.

hoc seculo centuplum reddat: In futuro verò æternam vitam largiatur. Qui miseretur pauperis, inquit, Sapiens faneratur Deo. Sed quid opus est Sapientis verba referre, cum ipsummet Christum Dei virtutem, & sapiētiam huius sententiæ habeamus assertorem, nam cum futuri iudicij modum exponeret, rationemq; redderet, ob quam pijs hominib⁹, atq; eleemosynę largitoribus cæleste regnum ab origine mundi paratū sit. Quia, inquit, quod vni ex minimis istis fecistis, mihi fecistis. Quod si huius vsuræ rarū, & innumerabilē quæstū scire desideras, audi quibus pro rebus cælestis regni diadema conferatur, scilicet

DIVITIARVM.

88

scilicet pro hospitalitate, pro veste, pro visitatione, pro potu aque frigide, & pro alijs huiusmodi rebus, quæ nullo labore, aut sumptu conferri possunt. Venite, inquit, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi. Esuriui enim, & dedistis mihi manducare: Sitiui, & dedistis mihi bibere: Hospes eram, & collegistis me: Nudus, & operuistis me: Infirmus, & visitastis me: In carcere positus, & venistis ad me. Non dixit: Possidete regnum, quia virginitatis laudem assequuti estis, aut quia spiritu Prophetarum præditi, in nomine meo futura prædicentes, ea quæ editis, etiam

DE RECTO VSV

etiā miraculis confirmantes, dæmonia ex hominum corporibus expulistis. Multi enim dicent in illa die: Domine, Domine nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus: & in nomine tuo virtutes multas fecimus. Qui tamē ab ipso met elementissimo, & pietissimo Domino, cuius virtute, & nomine tāta operati sunt, audiēt. Amen dico vobis, quia nūquam noui vos: discedite à me omnes qui operamini iniquitatem. Et quantumuis clamantes persistāt, & cum stultis, & fatuis virginib⁹ ianuas pulsant, dicētes: Domine, Domine aperi nobis, tamē regni celestis ingress⁹ illis interdicitur.

ianuaēq

DIVITIARVM.

89

ianuaēq illius aeterno clausa manebit.

¶ NEQVE verò dixit: Possidete regnum, quia neq vxorem, neq rem proximi cōcupiuitis, neq manus vestras egde, aut violentia deturpatis: quamquam negari non potest, quin hæc sint homini Christiano pernecessaria, nam quicumq aliquo ex his sceleribus fuerit contaminatus, procul aberit à celesti regno. Fornicarij enim, aut adulteri, aut immundi, aut auari. &c. regnū Dei non possidebunt, sed tantū dixit: Quia esuriui, & dedistis mihi māducare: Sitiui, & dedistis mihi bibere: Hospes eram, & collegistis me, &c. Quod fecit vt hæc elec-

Cap. 41.
Curelee
mosynæ
tribuat
regnum
calorū.

M mosynæ

DE RECTO VSV

mosynæ opera magis cōmenda-
ret, atq; hominum animos ad ea
exequenda prōprios redderet,
tū etiam quia hereditaria regnī
possessio solis cōpetit filiis, nulli
autē sunt, qui magis diuinū patrē
referant, quā qui, vt decet, pijs
elemosynæ, atq; alijs misericor-
diæ operibus vacant. Estote, in-
quit, misericordes, quia pater ve-
ster cælestis misericors est, qui di-
ues est in misericordia, qui omni-
potentiā suā parcendo maximē,
& miserādo manifestat. Vnde D.
Chrysosto. Homi. 36. de elemo-
syna. Sicut diuitū filij monilia cir-
cū collū aurea gestāt, neq; vnquā
ea deponūt, sed tanquā nobilita-
tis inligne circūferunt, sic elemo-
synā

DIVITIARVM.

95

synā, charissimi, nos ipsos semper
oportet induamus, ostendentes,
quod misericordis patris filij su-
mus, qui quotidie facit hunc oriri
solē super bonos, & malos. Qua-
re cum hos pios, & misericordes
homines ad regni susceptionem
inuitat, non dixit: capite: aut acci-
pite, sed possidete regnū, tanquā
propriū, tanquā vestrū, tanquā he-
reditario iure debitum, nam quī
filij sunt, & haredes esse debent,
vidisti rarā vim, & admirabilem
elemosynæ vsurā, qua datis par-
uis, & nullius pretijs reb⁹, magna,
& immensa dona redduntur.

¶ EST enim elemosyna simi-
lis grano sinapis, quæ parua quan-
titate tantas vires assumit, vt in
arborē

Cap. 43.
Admirā-
da vis ele-
mosynæ.

M 2

DE RECTO VSV

arborem magnā crescat, cuius rami ad cælū vsq; pertingentes caelestibus, & pijs hominibus gratū habitaculū præbeant. Quis tam disertus, vt nō succubat, si eleemosynę præstantiam tentet enarrare, Eleemosyna splēdidas diuitias, atq; superbas opes, quas vulgus hominū admiratur spernit, homines benignos, & liberales facit, fugat contētionēs, procul abest ab inuidia, longē à solitudine, & timore, peccata purgat, vitiorum flammās extinguit, à morte liberat, Deum placat, diuini numinis iram auertit, atq; cū sit nota cæli ianitorib⁹, fores aperit, suosq; alū nos ad spōsi thalamum introducit. Vnde stultæ illæ virgines, quæ virgi-

DIVITIARVM. 91

virginitatis laude contentę, hanc diuinā ducē neglexerunt, cum ad spōsi ianuās pulsant nō agnoscuntur. Et quid mirū, si eleemosyna homines ad cælū ducat: cū Deū ipsum in terram deduxerit, hominēq; fieri persuaferit, nam ob misericordiam, & clementiam Deus homo factus est. Per viscera misericordiæ suæ visitauit nos oriens ex alto. Ætas me deficeret, si eleemosynæ laudes referre vellem.

¶ SED quo virtus hæc est præstantior, atq; diuinior: eò magis deploranda est nostrorū diuitū infamia, qui diuinis pollicitationibus parū fidentes, tantā virtutē negligunt, tanta bona prætermittunt.

M 3 & cū

Cap. 43.
Quā sint
accusandi
diuites.

DE RECTO VSV

& cū in inanissimis & turpissimis
reb⁹ ad aurā popularē captandā,
& vt voluptatibus indulgeant,
diabolo suadente. & nihil aliud,
quā gehennā offerente, tantas
opes consumant, Deo tamen prae
cipienti, & rogāti, omniaq; tēpo
ralia hae bona clementissimē do
nāti, simulq; eternā mercedē pol
licenti nihil largiuntur. O mētes
hominū fatuas, o pēctora ceca, si
laudis, & gloriæ cupiditate duci
mini eleemosyna, non vulgariū
hominū vanā, & futile, sed cele
stiū ciuiū eternā gloriā pariet, si
thesauris recōditis delectamini:
quid sub terrā conditis, vbi maxi
mis periculis patent: latronū insi
dijs, & familiarium infidelitati
obnoxie

DIVITIARVM.

92

obnoxie sunt, & nullo vestro cō
modo, sed magna culpa, ingenti
dedecore obseruantur. At si per
eleemosynā in manus pauperū re
ponitis, nulla vestra solitudine
magna laude maximocū fenore
seruabuntur, & in caelestē patriā
deducentur, Nouit hoc D. Lauren
tius *αγιος τυχος* martyrū, qui, vt
refert D. Ambrosius in lib. de offi
cijs, cum ab impijsimo Tyranno
quereretur: quo loco ecclesie the
sauros recōdidisset, pollicitus est
se demonstraturum, atq; sequenti
die ostensis pauperibus. Ij, inquit,
sunt ecclesie thesauri. Et. S. Leo
Pontifex, in sermone de sancto
Laurētio: Armatur itaq; gemina
face homo pecuniæ cupidus, &

M 4 verita

DE RECTO VSV

veritatis inimicus auaritia, vt rapiat aurum: impietate, vt auferat Christum: postulat sibi ab immaculato sacrarij Præsule opes ecclesiasticas, quibus avidissimus inhabat inferri: Cui Leuita castissimus, vbi eas repositas haberet ostendens, numerosissimos pauperum obtulit greges, in quorū victu, atq; vestitu inamissibiles condiderat facultates, quæ tanto integrius erāt saluæ, quāto sancti⁹ probabātur expēsa. Raphael Angel⁹ apud Tobia bona est, inquit, eleemosyna magis, quā thesauros auri recōdere, quoniā eleemosyna à morte liberat, & ipsa est quæ purgat peccata, & facit inuenire misericordiā, & vitā æternā.

¶ SED

DIVITIARVM.

93

¶ SED sunt nonnulli, de quibus Cap. 44. Eleemo-
superius dixi, nunc autem & flens synæ præ-
dico, qui existimant huiusmodi ceptum
eleemosynæ benignitatē Episco- omnib⁹
pis, & Canonicis, atq; alijs eccle- cōmune.
siastico ordine insignitis, qui deci-
mis fruuntur: esse demandatam,
sibi verò vxoris, atq; filiorum cu-
ram esse impositā. Quo fit, vt his
magnis, & necessarijs sumptibus
non suppetat, vnde possint misce-
ros pauperes ab inopia subleua-
re: quorū frigida, atq; inutilis de-
fensio risu, & lacrymis prosequē-
da est. Nam quamuis verum sit
Episcopos, atq; alios ecclesiasti-
ci ordinis viros maiori vinculo
astringi ad præstanda huiusmodi
opera pietatis, reliqui tamē diui-

M s res

DE RECTO VSV

tes nisi omnē humanitatē exuāt,
& diuini, atq; naturalis iuris leges
disrumpant fateri tenentur. Ele-
mosynæ præceptum esse commu-
ne, quo omnes diuites astringun-
tur, non solum ijs qui decimarum
proventibus viuunt, sed etiam
qui nihil aliud, quàm paternas he-
reditates, aut alio iure conquili-
tas diuitias possident. D. Chry-
sostomus concione. 2. de Laza-
ro. Res, inquit, pauperum possi-
dent diuites, etiam si paterna he-
reditate obtinuerint, si vnde cūq;
collegerint pecunias, hæc ille pe-
cuniæ sunt, vnde cumq; eas col-
legerimus, & ideo plura tibi pos-
sidere cōcessit Deus, nō vt in scor-
tationes temulētiam in glauient
in,

DIVITIARVM.

94.

in vestes sumptuosas, aliamq;
mollitiem consumeres, sed vt ea
distribueres egentibus. Quemad-
modum enim receptor quispiam
qui Regias pecunias accepit, si
neglexerit his quibus iussus est
distribuere, inq; proprias con-
sumpserit delicias, poenas dat, ac-
mulētatur, ita sanē diues recep-
tor quispiā est pecuniarum, quæ
pauperibus distribui debebant,
itaq; cum in mādatis habeat suis
seruis egentibus distribuere, si
quid ampliūs, quàm postulet ne-
cessitas in seipsum insumpserit,
grauissimas daturus est poenas, nō
enim sunt ipsius quæ possidet, sed
cōseruorum illorum. Parcamus,
igitur his, tanquam alienis, vt fiat
nostra

DE RECTO VSV

nostra: parcemus, si non in vsus su-
peruacuos sumpserimus, sed in
manus pauperum impertiemur:
etiam si fueris opulentus, & plus
quàm opus est, insumpseris ratio-
nē, reddes pecuniarū tibi credita-
rū. &c. Et rursus. Accepisti plus
ceteris, non vt solus consumas,
sed vt eorum ceteris bonus fias
dispensator. &c. Et conceione. 2.
in illa verba D. Pauli, Habentes
autem eundem spiritum. Quid
ais, inquit, vxorem alo, alēdi sunt
liberi, rei familiaris habenda est
cura. &c. Immo propter hoc ipsū
subleuandi sunt egeni, vt exigua
pecunia dominum, qui eos tibi
dedit, propities, vt etiā post mor-
tem tuum patronum illis relin-
quas,

DIVITIARVM.

95

quas, vt eis magnum fauorem ex-
litus cōcilies, si prolis tuæ curam
geris, relinque illis chartulā scri-
ptam, in qua Deum debitorem
habeas, hæc maxima hæreditas,
hoc decus, hæc securitas.

¶ V N D E D. Hieronymus in
epitaphio Paulæ ad Eustochium
refert, quod cum Paula nobilissi-
ma fœmina, tãta benignitate vt
retur in pauperes, vt damnum pu-
taret, si quisquam debilis, & esu-
riens cibo sustentaretur alterius,
tandem obiurgata à propinquis,
quod liberali, & benigna largi-
tione filios spoliaret, maiorem se
eius hæreditatem Christi miseri-
cordiam, dimittere loquebatur.
Nouit hoc etiam sanctus ille vir
Nouit

Cap. 45.
Exēpla
Iob, Iob-
bia, &
sæpe Pau-
la.

DE RECTO VSV

Tobias, qui omni patrimonio
prestantiorem hereditatem, filio
se relinquere iudicavit pauperū
necessitatibus subuenisse, quare
cum se morti proximum existi-
maret, hæc præcipuè mandauit
eidem filio, vt eleemosynæ non
obliuisceretur. His enim verbis
illum hortatus est: Audi, fili mi,
verba oris mei, & ea in corde tuo
quasi fundamenta cōstrue, & pro-
posita pietate in matrem, subiun-
git. Ex substantia tua fac eleemo-
synam, & noli auertere faciem
tuam ab vllō paupere, ita enim
fiet, vt neq̃ auertatur à te facies
Domini. Quomodo potueris, ita
esto misericors, si multū tibi fue-
rit, abundanter tribue: si exiguum
tibi

DIVITIARVM.

96

tibi fuerit, etiam exiguum liben-
ter impartiri stude, quoniam elec-
mosyna ab omni peccato, & à
morte liberat, & non patietur ani-
mam ire in tenebras, fiducia ma-
gna erit coram summo Deo elec-
mosyna omnibus facientibus eā.
Hæc ille sanctus, & pius vir mo-
riens mādauit filio, sed omnibus
parentibus exemplum pietatis
dedit, suoq̃ facto rectè monuit
nullam hereditatem potiore, aut
firmiorem posse se tradere fi-
liis, quàm eam quæ in sinu paupe-
rū thesauros recōditos haberet.
Quare inutilis, & vana est eorum
defensio, qui ab egenorum ino-
pia mentes, & manus auertūt, ne
benignitate eleemosynarum filij
spolien-

DE RECTO VSV

spolientur, & rei familiaris substantia minuatur. At verò cum subest illis occasio explendæ libidinis, cū popularis gloriæ stimulis agitantur, omni rei familiaris, vxoris etiam, atq; filiorum cura prætermissa, non modo largiuntur, sed effundūt pecunias, nihilq; tunc temporis formidant, ne nimia largitione substantiam dilapident. Magnus ille athleta, atq; eximium exemplar patiētiae Iob, filios habebat complures, domū numerosam, quo necesse erat, vt in alēda tam frequēti familia, multa insumerentur, tamen his necessarijs, & maximis sumptib⁹ nunquam ad eam animi parcitatem deductus fuit, vt aliquid pauperibus

DIVITIARVM

92

peribus denegaret, immo pro maximo crimine reputabat, si egentes, & inopia oppressi homines, eius benignitate non fouerentur. Si negaui, inquit ille, quòd volebant, pauperibus, & oculos viduæ expectare feci. Si comedi buccellam meam solus, & nō comedit pupillus ex ea, quia ab infantia mea creuit mecum miseratione, & de vtero matris meæ egressa est mecum. Si despexi pereuntem, eò quòd non habuerit indumentū, & absq; operimento pauperem. Si non benedixerūt mihi latera eius, & de velleribus ouium mearum calefactus est. &c. Humerus meus à sua iunctura cadat, & brachium meum cum suis ossi-

N bus

DE RECTO VSV

bus confringatur. Hæc ille.

Cap. 46.

Execran-
da imma-
nitas di-
uitum.

¶ ET quidem omni supplicio
digni sunt diuites, qui cū equos,
& canes, & alia rationis expertia
in delicijs alant, ad eorumq; fre-
mitum, aut latratum commouē-
tur, à vocibus verò, & lacrymis
pauperum mentē, & aures auer-
runt, cum tamē scriptum sit: Qui
obturat aures suas ad clamorem
pauperum, ipse clamabit, & non
exaudietur. Et quid potest esse in-
humanius, quid rationi minus cō-
sentaneū? Quid naturæ hominis
magis aduersum, quàm hominē
diuitem, & potentē homini ege-
state, & inopia oppresso, opem
denegare? Certè ij diuites seipso
ignorant, humanæ naturæ digni-
tatem

DIVITIARVM.

98

tatē non agnoscunt. Nā homi-
nis causa firmatum est cælum, ex-
tensum mare, fundata terra su-
per aquas. Propter hominem sol
oritur, & occumbit, Luna crescit,
& decrescit, astra micātia surgūt.
Propter hominē terra producit
herbam, & dat cibum in tempo-
re suo. Propter hominem mon-
tes, colles, campi, fontes, flumina,
stagna, paludes, tempora, mēses,
& anni, & tandem omnia, quæ
cæli ambitu cōtinentur, hominis
causa creata sunt. Canes ipsi, quos
in delicijs enutris, ingentis pretij
equi, quos pauperū fame negle-
cta, saginas, volatilia, atq; cætera
animantia rationis expertia, quæ
tantis sumptibus alis vilissima, &

N 2

nullius

DE RECTO VSV

nullius pretij sunt, si corporali pauperrimi, & abiectissimi hominis saluti conferantur. Quid si referā spiritualē? Quā Angeli, Archāgeli, Throni, Dominationes, Principatus, & Potestates, Cherubim, atq; Seraphim summis conatibus fouent, & tuentur. Sed quid Angelos, aut Archangelos commemoro, cum ipse Angelorum dominus, & vnigenitus Dei filius propter hominis salutem pretiosum sanguinem fuderit, & genus humanū redimere dignatus est, & vt pauperes non despiceretur, formam serui suscipiens, pauperes piscatores elegit. Quibus suā reipublicæ gubernacula demandauit. Hæc omnia ob nimiam suā

DIVITIARVM.

99

suā bonitatē hominis causa operatus est Deus, à natura hominū semotissimus: Tu verò diues homo alterius hominis tui similis causa nihil facies? Eumq; à mēsa, à cibo tuo, à veste, à pecunia, ab alijs terrenis, & caducis reb⁹ alienum esse iudicabis, quem habes tuæ naturæ consortem, & post habiturus es æterni regni coheredē? Frange esuriēti panem tuum, inquit Isaias, peregrinos, vagosq; induc in domum tuam. Cum videris nudum, operi eum, & carnē tuam ne despexeris. id est: ne pecuniæ causa committas, vt carnē tuam destituens, in teipsum crudelis, & inhumanus euadas. Tūc erumpet quasi mane lumen tuū,

N 3

& sa.

DE RECTO VSV

Isa. 58. Sanitas tua citius orietur, & ante-
bit faciem tuam iustitia tua, &
gloria Domini colliget te, tūc
inuocabis, & Dominus exaudiet;
clamabis, & dicet, ecce adsum.
Cum effuderis esurienti animam
tuam, & animam afflictam reple-
ueris, orietur in tenebris lux tua,
& tenebrae tuae erunt sicut meri-
dies, & requiem tibi dabit Domi-
nus semper. &c.

Cap. 47.
Breuis
perora-
tio.

¶ **A**VDITE ergo hae omnes
gentes: auribus percipite omnes
qui habitatis orbem. Quicq; terri-
genae, & filij hominum, simul in-
vnu diues, & pauper. Aduertite,
quā sint incertae, quā menda-
ces, quā expositae inimicorum
insidijs, diuitiae, quas tantis sudori-
bus

DIVITIARVM.

100

bus confectamini. Ergo filij ho-
minum, vt quid diligitis vanita-
tē, & quaeritis mendaciū? Nō au-
distis diuitias ipsius veritatis ore
spinas, & tribulos esse vocatas,
quae non solū nō delectāt, sed pun-
gūt, & laerāt, & mille curis, atq;
doloribus animum hominis cōfi-
ciūt. In scripturis sanctis, ex ore al-
tissimi editis, diuitie Māmona ini-
quitatis appellātur, & diuites ipsi
impiorū nomine cōprehēdūtur.

¶ **Q**VARE qui iniquo animo
inopiae molestias ferentes, diui-
tias confectantur: caueant sibi,
ne dum ditescere optāt, bonū no-
mē multis diuitijs prestātius amis-
tant, & diaboli laqueis capiātur.
Quod satis est cui corrigat, nihil aliud optet.

Cap. 48.
autēme
dicentis
quā optā-
da.

N 4 Scia itq;

DE RECTO VSV

Sciântq; auream mediocritatem
non solum sanctarum literarum
testimonijs, sed etiã gentiliũ Phi-
losophorum dictis, & factis tũ fa-
mosa illa Phaetontis fabula, atq;
alijs Poetarũ inuolucris, & illu-
strissimis carminibus esse cõmen-
datam, Horatius lib. 2. Oda. 10.

Auream quisquis mediocritatem

Diligit, tutus caret obsoletis

Sordibus rectis, caret inuidenda

Sobrius aula.

Sepias Ventis agitur ingens

Pinus, & celsæ gravioris casu

Decidunt tarres, feriuntq; summos

Fulmina montes,

Et Sotides Poeta. *μὲν οὖν οὐκ ἔστιν αὐτῷ*

ὅς τις ἄλλος ἐστὶν αὐτῷ ἀρετὰ γὰρ πρὸς πάντας

ἐστὶν ἀρετὰ. Media, inquit, vita mo-

derata

DIVITIARVM.

107

Derata iusta est, contentum enim
esse præ omnibus voluptatem iu-
stam parit. Nulla quãtumvis di-
ferti hominis oratio dicere pote-
rit, quantis periculis pateant, qui
huius suauissimæ, & iucundissimæ
mediocritatis terminos transiliën-
tes, diuitiarum affluëtia in edito,
& altissimo loco omniũ, vt aiũt,
ventorum flatibus patenti positi
sunt, vt meritò dicantur extra ho-
minũ inuidiam constituti. Nõ eò
quòd adeò sint felices, vt cæteris
ad tantam felicitatẽ non aspirãti-
b⁹, nulla causa reliqua sit, cur eis
inuideant, sed eò potius, quòd in
editissimis illis locis tantis pericu-
lis sunt septi, totq; curis implica-
ti, vt poti⁹ sint miseratione digni,

N 5

quã

DE RECTO VSV

quàm quòd inuidia prosequantur, nam vt sancti Doctores docent, paupertas, atq; diuitia nihil aliud sunt, quàm scenarum personæ, & quemadmodum in theatro dū Comœdiæ, aut scenæ peraguntur, sæpè accidit, vt pauperissimi, & abiectissimi homines diuitum potentissimorum, & ipsorū Regum personam agant, quibus tamen nemo inuidet, aut eorum similis esse cuperet, quoniam omnes sciunt e mentitam illam rerum imaginem breuissimo tempore duraturam. Nam vbi quisq; è theatro, & scena egressus fuerit, depositis fabularum vestibis, apparet quòd erat, neq; antea cuncta fabula quidquam prodest, vt eius habeat

DİVITIARVM.

102

habeatur loco, cuius personam mētitus est. Ita etiam peracta hac mundi comœdia, futurum est, vt ij, qui tanquam ditissimi, & potentissimi, suspiciebantur pretiosis vestibis abiectis, copiosa supellectile, & ampla, atq; magnifica domo spoliata, atq; deleta, omni hac externa personarum imagine deposita, omnium pauperissimi, & abiectissimi iudicētur, quare cū diuinus vates, & te ludicrā fugacem horū diuitū terrenā felicitatē retulisset, continuo adiecit beatum dixerunt populū, cui hæc sūt, sed beatus populus, cuius Dominus Deus eius. Quasi diceret: Non qui diuitiarū affluentia tument, aut opū splendore fruuntur, & de-

DE RECTO VSV

& delectantur, ij felices, & beati
habendi sunt, sed qui Deum possi-
dent, eumq; vt Dominum, & pa-
rētē ex animo obseruāt, & colūt.
Horatius.

*Non possidentem multa: vocaueris
Rectē beatum, rectius occupas
Nomen beati, qui Deorum
Muneribus sapienter vti,
Duramq; callet, pauperiem pati.
Peiusq; lecho, flagitium timet,
Non ille pro charis amicis,
Aut patria timidus perire.*

Cap. 49.
Quo gra-
du perge-
dū sit di-
uitibus.

¶ SED qui paupertatis incom-
moda fugientes aurex mediocri-
tatis terminos egrediūtur, & diui-
tiarū sarcina graues, & onusti, &
si lēto gradu tamē cælestis Hieru-
salē iter aggressi per eius angustā
portā

DIVITIARVM.

103

portam intrare contendunt, per-
gāt feliciter, & id maximē curēt.
vt cum diuitiarum affluentia, &
splendore virtutum, etiam splen-
dor refulgeat, & tāquam fideles
serui, & prudentes dispensatores
à domino super familiam consti-
tuit diuitias sibi creditas impar-
tiantur. Fidelis autem seruus non
sibi assumit, quæ alijs impartien-
da recepit, neq; ita claudit rem fa-
miliarem, vt eam benigna, & lar-
ga manu non aperiat, cum ratio
poscit, & pauperum inopia, atq;
egestas postulauerit. Prudens au-
tem dispensator iudicium, & di-
ligentiam adhibet in deligendis
Idoneis, quibus bona sibi credita
distribuat, ne ob personarum de-
merita

DE RECTO VSV

merita benefacta malè locata, malefacta esse censeantur, vt preclarè docuit Ennius apud Cicero nem. In quo maximè obserandū est D. Augustini consilium, qui in libro de sermone Domini in mōte: Donandum est, inquit, quod neq; tibi, neq; alteri noceat, & cū negaueris quod petit, indicanda est iustitia, vt non cum inanem dimittas, & aliquando melius aliquid dabis, cum iniuste petētem correxeris Hæc D. Augustinus.

Cap. 50.

Nesint
morosi
diuites in
persecu-
tādis mo-
rib' pau-
perum.

¶ CAVE ANT tamen diuites, ne in perscrutanda vita, & moribus pauperum nimis anxij, & morosi sint, ne dum indignos curiosè nimis discutunt, nō faciliè dignos reperiant, & eleemosynę occasio-

nem

DIVITIARVM.

102

nem prætermittāt, quod plerisq; accidit. Aliud est enim esse iudicem, aliud eleemosynę largitorem: ille enim facta, & mores hominum inquirat, vt sine errore iudicet, qui sint, qui laudem mereantur, aut pœnam. Hic verò cuius est humanitatem præstare, solam necessitatem intuetur, & inopię mederi studet. Nam, vt D. Chrysostomus, & alij sancti Doctores docent, benignus eleemosynę elargitor est ad instar portus, qui nullo delectu omnes naufragio pereūtes suscipit, suoq; sinu recreat, atq; fouet. Summi, cuiusq; bonitas, inquit Cicero, commune per fugium est omniū, quæ se pijs, & liberales homines rectè facient

DE RECTO VSV

facient, si quantum fas est in his
benignitatis operibus caelestem
misericordiarum patrem imi-
tentur, qui solem suum oriri fa-
cit super bonos, & malos: pluit
super iustos, & iniustos. Hæc si
diuites obseruauerint, à regni cae-

lestis ingressu non arcebu-

tur. Deus enim potentes

non abiicit, quoniã

ipse diues, &

potens

est.

¶ FINIS.

¶ CVM PRIVILEGIO.

Excudebat Madriti Guillelmus
Drouy, Typographus,

Anno. 1580.

Capitulum. XV. 273

In re Euangelij regulam sequi no-
lunt, illud tamen ab ijspero, ut me
apud meos legitimos iudices, qui
& in vitam meam inquirere, & si
quid cõmerui, me punire possint,
accusent. Quod si me absentem la-
cerare non desinunt, illud primi
audiant, hoc ad comunis causæ il-
lustrationem atq; rationem omni-
no non pertinere. Deinde clarissi-
ma voce denuntio, si in me calum-
niarum mendaciorum conuictoriũ
sexcenta plaustra produxerint, me
illorum ineptias esse risurum, &
pro nihilo putaturum, tanquam
id quod ad huius causæ rationem
nullo modo pertinet. Ad hæc
Deum hominesq; testor, me ex ijs *Heretico*
omnibus quæ illi in me dixerint atrum inep-
que confinxerint, nihil aliud nisi *is spernẽ*
quod mihi videbitur, crediturum. *de sunt.*
Amicos autem meos omnes idem
facturos esse confido, quid inimi-
ci facturi sint, non laboro. Porro

Mm à Chri

Defensionis fidei.

à Christiano lectore peto, vt eos, qui in me dicturi sunt, mihi inimicos esse consideret. Quis autē nesciat, inimico facile non esse credē-

Inimico *quare vō* *st erit* *deridū o* *stendunt*
dum, quaecunq; crimē obijciat? Qui tametsi verum diceret, tamē hoc ipso quod inimicus est, ei fidē haberi non oportet, nisi aliunde constet, verū esse, quod dicit. Quis nesciat, quantā in Athanasium in-

Ariano *in contra* *Athana-* *sii impie* *tas causa* *ej.*
xit Ariatorum impietas, quę multis verissima videbantur donec ad iudicium tribumalia ventū est? Quibus diligenter examinatis atq; discussis, Arianus, cui ab Athanasio brachium Ariani præcisum fuisse dicebant, ambas manus integras habere depræhensus est, & mulier, quę ab hæreticis subornata, Athanasium adulteri, accusabat, in præbyterum eius Timotheū, quem antē nunquam viderat, criminationem deriuans, Ariatorū insidias & dolos incauta detexit.

Ita

Capitulum. XV. 280

strū vētris causa cōcionentur? Nō ne illos potius, qui vt vētrē carni- bus distenderent, tantū tragediarū in orbē inuexerūt, vēris causa omnia facere perspicuū est? Ego verō contra vētrem sanē declamo cū Apostolo dicens. Bonum est non comedere carnes, & non bibere vinū: Eia vētri, & venter escis, Deus autem, & hunc, & has destruet. Itē cum Propheta. Conuertimini ad Deum in toto corde vestro, in ieiunio & fletu, & planctu, vide igitur amice lector, quam nudū & apertum sit hoc mendacium, & quam ab omni specie veritatis alienum.

Nec minus euidentē est illud alterum, cū me quæstus & auaritię causa cōcionari dicunt. O quā turpe est illis tale aliquid dicere. Vter dominum nostrum quæstus ac auaritię causa concionatur? Ego nē qui neq; sacras nec prophetas ædes expilo, sed hoc illicitum esse

Rom 14.
1. Cor. 6.
1. Thim. 2.

altera hę
reticos nō
obsecro
cōtra au-
torē facta
distincit.

